

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV DĚJIN UMĚNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ZÁMEK V BLATNÉ

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Petr Fidler

Autor práce: Lenka Drdáková

Studijní obor: Dějiny umění

Ročník: 3.

2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedením ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses. cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 17.5.2012

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Prof. PhDr. Petru Fidlerovi za cenné připomínky, rady a celkové vedení práce. Dále bych ráda poděkovala správě zámku v Blatné, konkrétně paní Evě Rážové, za ochotu a spolupráci. Poděkování patří i za poskytnutí literatury knihovně v Blatné.

Anotace

Předmětem bakalářské práce „Zámek v Blatné“ je sepsání monografie daného objektu. První dvě části jsou věnovány románskému a gotickému období a nachází se v nich rozbor jednotlivých staveb, freskových výzdob a šlechtických rodů. Konkrétně se zde věnuji Bavorům ze Strakonic a pánům z Rožmitálu, díky kterým celé blatenské panství vzniklo. Poslední kapitola se zabývá pozdějšími úpravami zámku, včetně popisu jejich majitelů.

Annotation

The subject of the bachelor thesis „Blatná Castle“ is writing a monograph of the object. First two sections are devoted to Romanesque and Gothic period and there is analysis of separate buildings, fresco decorations and nobility houses. Factually I dedicate here to Bavor from Strakonic and to lords from Rožmitál, thanks to them the whole Blatná manor arise. Last section deals with later adjustments, including description of their owners.

Obsah

Úvod	str. 7
1) Popis dispozice	str. 8
2) Románské období	str.11
2.1 Blatná v románském období.....	str. 11
2.2 Bavorové ze Strakonice.....	str. 11
2.3 Románská kaple	str. 12
3) Gotické období	str. 16
3.1 Blatná za pánů z Rožmitálu.....	str. 16
3.2 Starý palác	str. 20
3.2.1 Nástěnná malba ve Starém paláci.....	str. 20
3.3 Vstupní věž.....	str. 35
3.3.1 Zelená světnice	str. 36
3.3.1.1. Heraldická výzdoba Zelené světnice	str. 43
3.4 Rožmitálský palác	str. 47
3.5 Kaple Panny Marie	str. 48
3.6 Palác Benedikta Rieda.....	str. 49
4) Pozdější proměny zámku.....	str. 52
4.1 Rozdražovští.....	str. 52
4.1.1 Rozdražovský palác.....	str. 53
4.2 Serényiové	str. 54
4.3 Hildprandtové z Ottenhausenu	str. 54
Závěr.....	str. 57
Seznam použité literatury	str. 60
Obrazová příloha.....	str. 62

Úvod

Ve své práci bych ráda sepsala monografii zámku v Blatné. Chtěla bych se zaměřit na podobu hradního komplexu za různých majitelů a proměny zámku v jednotlivých slohových etapách. Dále bych se chtěla pokusit o rozbor freskové výzdoby a o popis většiny šlechtických rodů, které na zámku Blatná nějaký čas strávily a podíleli se tak na jeho přeměnách. Celkové podobě zámku, včetně věže, která jako jediná vystupuje z hradního jádra, by měla být věnována první kapitola. Zde bychom mohli najít základní údaje o místě stavby, kde se nacházejí jednotlivé budovy a jaká je jejich datace. Ve druhé kapitole bych se chtěla soustředit na románské období, ve kterém na dnešním místě zámku stávalo hradiště. V této etapě bych se ráda zmínila o rodu Bavorů, který zde ve 13. století působil a po kterém zde zbyla nejspíše nejstarší stavba dnešního objektu – románská kaple. Třetí kapitolu bych ráda věnovala období gotickému a pánům z Rožmitálu, kteří z opevněného hradiště vybudovali největší část dnešního hradu. Do této doby spadá mimo jiné vznik paláce od Benedikta Rieda, který působí i v dnešní době okázalým dojmem. Čtvrtá kapitola by se měla zabývat pozdějšími zámeckými úpravami. Zde bych ráda uvedla šlechtické rody, které vlastnili panství po pánech z Rožmitálu. O každém se zde bude nacházet pár informací. Dále ke každému rodu přiřadím architektonické změny, které se udály za jejich působení na zámku v Blatné. Za nejvýraznější stavební zásah této doby můžeme považovat stavbu posledního paláce – Rozdražovského. Důležitou součástí práce jsou také nástěnné malby, které pocházejí z období gotiky a na zámku se nacházejí ve dvou souborech: 1) výzdoba ve Starém paláci a 2) fresky v Zelené světnici. Co se týče výzdoby Starého paláce, jsem nucena vycházet z velké části pouze z literatury, z důvodu poničením malby nešetrným zacházením. Zato fresky v Zelené světnici se dochovaly v celém svém rozsahu, proto bych se zde ráda pokusila o svůj vlastní popis těchto výjevů, samozřejmě s pomocí odborné literatury. Tato místnost je důležitá i díky své heraldické výzdobě, která nebyla z většiny dochovaná ve své původní barevnosti. I tak bych chtěla udělat její rozbor a následně ji přiřadit k jednotlivým rodům.

1) Popis dispozice

Zámek Blatná, který se nachází ve stejnojmenném městečku, je položen přibližně 27 km severozápadně od Písku. (obr. 1) V těchto místech je krajina mírně zvlněného rázu s velkým množstvím zeleného porostu a bažin. Jak už napovídá sám název, panství Blatná je odvozeno od slova blata¹, která se rozprostírají po celém Prácheňském kraji a kolem říčky Lomnice. Podle místních archeologických průzkumů se můžeme domnívat, že se na Blatensku objevují první slovanští obyvatelé již na počátku 7. století a dále ve století 8.² Tomuto tvrzení nasvědčují archeologické nálezy pohřebišť mohylového typu s různými druhy hrobů.³ Na začátku 12. století bychom mohli najít na malém skalnatém ostrůvku, uprostřed mokřad osadu, která se skládala z dřevěného hrádku, opevněného sruby. V pozdějších dobách se z dřevěné osady stává kamenný hrad, který jeho majitelé z důvodu lepší obrany obehnali příkopy. Ty se rázem začaly zaplňovat vodou, postupem času se obranné valy prohlubovaly a další paláce se stavěli na vyšší úrovni navezené země. Z původních močálů se stal rybník, obklopující panství na Blatné ze všech stran a dotvářející tak jeho nezaměnitelnou podobu.

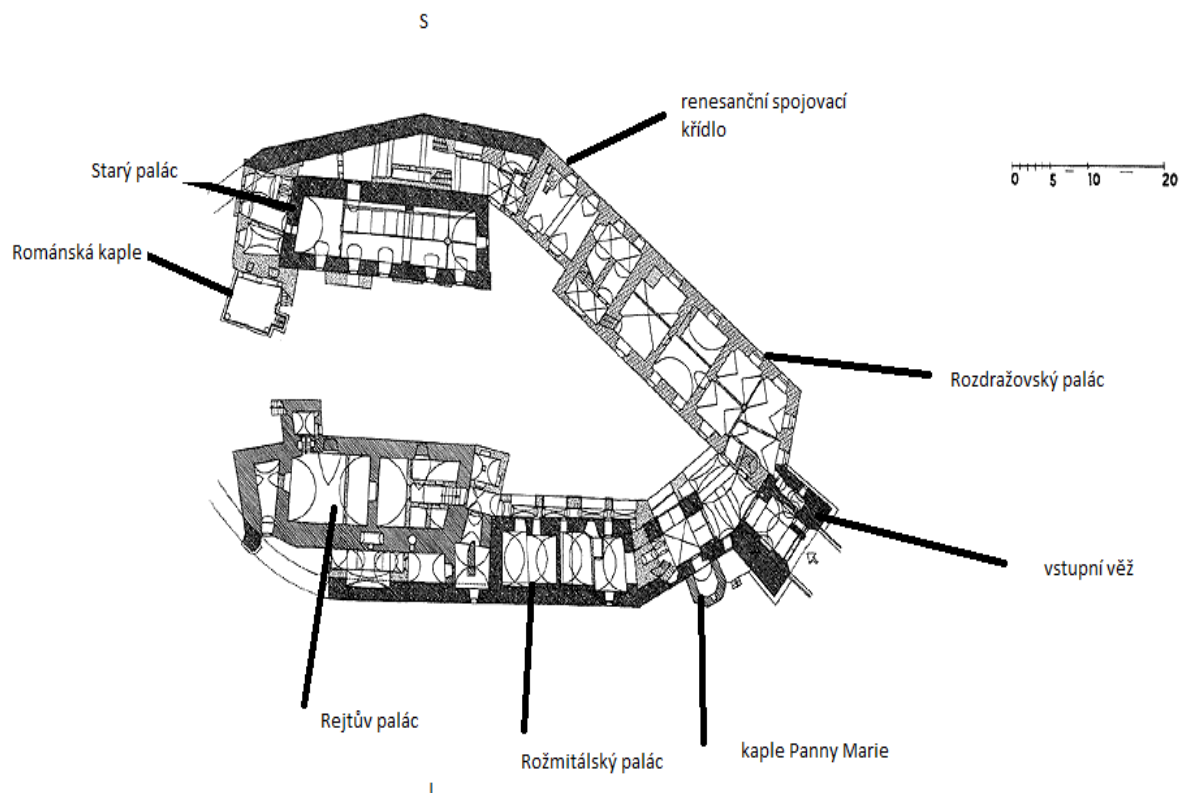
¹ Označení pro podmáčenou bažinatou půdu

² František Kašička, Bořivoj Nechvátal, Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti, str. 9 in: Karel Petrán (red.), Sborník k 400. výročí Blatné, Blatná 2011

³ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti, str. 9 in: Karel Petrán (red.), Sborník k 400. výročí Blatné, Blatná 2011

Půdorys

podle Dobroslavy Menclové:



Palácové budovy spolu s renesančním křídlem, románskou kaplí a vstupní věží tvoří nepravidelný hradní komplex, který se na západní straně otevírá do parku. Na východě se nachází kamenný most, jenž vede k vstupní věži. Tou vcházíme na jediné nádvoří zámku. Zde se nám naskýtá pohled na všechna palácová křídla a zároveň na dřevěný mostík, po kterém lze pokračovat do výběhu s daňky. Kolem celého blatenského hradu byl postupně prohlubován vodní příkop, až do dnešní podoby. Na půdorysu si můžeme dobře prohlédnout dělení jednotlivých místností a jejich zaklenutí. Nejvíce zvýrazněné obvodové zdivo některých paláců a vstupní věže by mělo být nejstaršího data.

Jako první zde stála románská kaple, která se nachází v severozápadní části hradního komplexu. Její datace nebyla nikdy přesně určena, podle Jiřího Kuthana mohla stavba

vznikat již kolem roku 1220.⁴ Původně měla s největší pravděpodobností přízemí a první patro se čtyřmi apsidami. Dnes je zde dochovaná pouze „severní zeď“ přízemku⁵ s náznakem apsidy. Vedle kaple vznikl během 15. století Starý palác. Tato dvoupatrová budova s velkými okny a zdobeným kamenným ostěním, je tak nejpravděpodobněji druhou historicky nejstarší stavbou. Když se podíváme na půdorys Starého paláce, můžeme si všimnout naznačeného vchodu na dvorním průčelí. V minulosti zde býval přístavek, kterým se vstupovalo po schodech do budovy. V této době umožňují přístup dveře, které jsou v přízemní části nebo schodiště, jenž vede nad románskou kaplí do dnešní obřadní síně. V druhém patře paláce se nachází velice cenná fresková výzdoba z 15. století. Během tohoto století vzniká i dnešní dominanta celého zámku a to vstupní věž, která nebyla postavena z obranných důvodů, ale spíše reprezentačních, na což nás upozorňuje i alianční znak nad vchodem. V jejím druhém patře byla v 90. letech 15. století vymalována Zelená světnice, která tvoří druhý soubor blatenských nástěnných maleb. Současně s věží byl vybudován i Rožmitálský palác v jihovýchodní části, jehož přízemí sloužilo nejspíše k ustájení koní. Ve druhém patře můžeme najít kapli Panny Marie, jejíž vysvěcení proběhlo roku 1515. Mezi lety 1515(1523) – 1530 vznikla naproti Starému paláci nová stavba, na kterou dohlížel architekt Benedikt Ried. Tento objekt se dodnes liší od všech ostatních svou výškou i architekturou a snad každého návštěvníka zaujme na první pohled. Důvodem mohou být jeho vystouplé arkýře s dvoudílnými okny, jeho monumentalita a možná i fakt, že chátrá nejvíce ze všech budov. Jako poslední vzniká koncem 16. století palác Rozdražovský, napravo od vstupní věže. Současně bylo vybudováno i menší renesanční křídlo, které propojuje Rozdražovské křídlo se Starým palácem.

⁴ Jiří Kuthan, *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. Století*, České Budějovice 1977, str. 184

⁵ Jiří Kuthan, *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. Století*, České Budějovice 1977, str. 184

2) Románské období

2.1) Podoba Blatenského zámku v románském období

V roce 1235 je na Blatné poprvé zmiňována jedna z větví feudálního rodu Bavorů.⁶ Využili zde bažinu, která jim zaručovala ochranu hradiště, která vedla přes Písek na Prahu a která jim tak zaručovala dobrý rozvoj. Ve 13. století zde bylo pravděpodobně vybudované hradiště, opevněné dřevěnými sruby a hlínou.⁷ Jediné, co se do dnešní doby z této etapy dochovalo, je část románské kaple v severní části nádvoří. Můžeme se domnívat, že zde byly i další kamenné budovy. Například se stále vedou spory o možnosti vytvoření Starého paláce a základů pozdějšího paláce Riedova již během 13. století.⁸ Z důvodů četných přestaveb v dalších stoletích nelze tuto domněnku potvrdit ani vyvrátit.

2.2) Bavorové ze Strakonice

Páni ze Strakonice patří do mocných staročeských rodů a mohli by se přirovnávat k rodinám knížecím.⁹ Bavorové vlastnili mnoho panství, jako příklad můžeme jmenovat hrad Zvíkov, hrad Pořešín, Bavorov, Strakonice atd.¹⁰ Tyto objekty ale často rozprodávaly nebo darovaly, například klášteru ve Zlaté Koruně.¹¹ Byli také spojeni s Rožmberky, Šternberky a dalšími českými rody.¹² Z jejich pobytu na Blatné zůstala

⁶ Dobroslava Menclová, *Blatná-Státní hrad, město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 3

⁷ Dobroslava Menclová, *Blatná-Státní hrad, město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 3

⁸ Tomáš Durdík, *České hrady*, Praha 1984, str. 299

⁹ J. Otto, *Ottův slovník naučný*, 24. díl, Praha 2002, str. 189

¹⁰ J. Otto, *Ottův slovník naučný*, 24. díl, Praha 2002, str. 189

¹¹ J. Otto, *Ottův slovník naučný*, 24. díl, Praha 2002, str. 189

¹² Jan Halada, *Lexikon České šlechty*, Praha 1992, str. 14, 15

zachována pouze románská kaple, nicméně s největší pravděpodobností můžeme být vděční právě tomuto rodu za položení základů dnešního rozsáhlého zámeckého komplexu. Kolem roku 1299 vlastní Blatnou Milek a Valtera z rodu Bavorů.¹³ Díky nim získala Blatná na konci 13. století podobu hradního komplexu, jehož niveleta byla 3 metry pod dnešním nánosem. Tento rozdíl můžeme pozorovat právě na románské kapli, která je ve vztahu k ostatním palácovým budovám o pár metrů níže. Jádrem hradu včetně staršího paláce¹⁴ a kaple uzavřeli pravděpodobně ve 2. polovině 13. století Bavorové zděnou hradbou do nepravidelného tvaru. Zeď oddělovala předhradí v místech východních štítů Starého a Riedova paláce.¹⁵ Celé 14. století patří blatenské sídlo Bavorům ze Strakonic, konkrétně Mikuláši (Bavor I.), po něm jeho synovi Baškovi (Bavor II.) staršímu a nakonec Vilémovi (Bavor III.).¹⁶ Poslední zmínka o Bavorovi III. pochází z roku 1374, poté následuje několik desítek let, ve kterých nevíme, kdo na Blatné pobýval. Právě tehdy se zde měly objevit podle pověstí řády Templářů či Johanitů.¹⁷

2.3) Románská kaple

Nejstarším objektem na zámku v Blatné je zbytek románské kaple na západní části nádvoří.(obr. 2) V tomto místě se také nachází Starý palác, který je umístěn nad kaplí. Torzo stavby mírně obdélného půdorysu se skládá z části východní, jižní a západní obvodové zdi. Zbytky kaple tvoří tři zděné pilíře, které byly s největší pravděpodobností umístěny i do ostatních rohů stavby. Na severní straně jsou mezi pilíři

¹³ August Sedláček, *Hrady zámky a tvrze KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO*, Praha 1997, str. 181

¹⁴ Není jisté, že zde základy Riedova paláce stály již za Bavorů. Jako možnost uvádí tuto informaci Sedláček, *Hrady zámky a tvrze KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO*, Praha 1997

¹⁵ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 13 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

¹⁶ August Sedláček, *Hrady zámky a tvrze KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO*, Praha 1997, str. 181

¹⁷ Přikláním se spíše k verzi, že se z těchto let nedochovaly dokumenty o jiných blatenských feudálních pánech. I když další pánové z Rožmitálu měli ve vlastnictví i Strakonické panství, které dříve patřilo právě Johanitské komendě, není teda vyloučeno, že Blatná byla nějaký čas také sídlem Johanitů.

vyklenuty dva pasy.¹⁸ Pod nimi můžeme vidět dvě okénka půlkruhové tvaru o různých rozměrech. Obě dvě byla v dobách za pánů z Rožmitálu používána pravděpodobně k uschovávání cenností. Na jediné severní straně stavby můžeme najít zbytek po půlkruhové apsidě, která byla postavena v prvním patře původní románské kaple. Tento pozůstatek nás přímo upozorňuje, že se zde nacházel ještě jeden prostor, z čehož vyplývá, že kaple byla s vysokou pravděpodobností patrová. Nyní stojíme před otázkou, jak tato stavba tedy vypadala dříve, než byla částečně ubourána případně poničena?

Pokusím se nyní nastínit podobu původní kaple. (obr. 3) Budu vycházet z teorií Jiřího Kuthana¹⁹ a Dobroslavy Menclové²⁰. Za předpokladu, že kaple měla dříve spodní a horní patro, byl její vzhled následující: přízemní část tvořily čtyři pole křížové klenby, mezi ní byly pasy, které se sbíhaly na střední sloupek. Vstupovalo se portálem, který byl umístěn ve východní části jižní zdi, kde byl objeven fragment špalety. Podle Karla Fialy byla tato klenba z žulového kamene, bez žeber.²¹ Patrová část měla pravděpodobně apsidu jak na severní straně, tak i na východní. Vycházíme zde z jiných románských staveb, ve kterých je apsida zpravidla směřována na východ. Dá se předpokládat, že stejná apsida byla i na straně jižní a západní. Z těchto hypotéz, o kterých se zmiňuje ve své knize Jiří Kuthan²², můžeme vyvodit podobu horní kaple – čtyřlíst, posazený na mohutných zdech. Podle Dobroslavy Menclové byly v dobách oprav zámku v Blatné nalezeny pozůstatky použitých žeber, půl válcového tvaru. Domnívá se také, že právě tyto půlválcová žebra byla kdysi v klenbě patrového prostoru kaple.²³ Obě části kaple byly postaveny ze stejného zdiva, které se skládalo z velice dobře opracovaných

¹⁸ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 11 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

¹⁹ Jiří Kuthan, *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. Století*, České Budějovice 1977, str. 74–75

²⁰ Dobroslava Menclová, *České Hrady*, díl první, Praha 1972, str. 85 – 87

²¹ Karel Fiala, *Zbytky románské kaple v zámku blatenském*, Praha 1927, str. 589-596 (cit. podle František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 12, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2001)

²² Jiří Kuthan, *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. Století*, České Budějovice 1977, str. 74–75

²³ Dobroslava Menclová, *České Hrady*, díl první, Praha 1972, str. 85 – 87

žulových kvádrů. Podobná stavební technika se vyskytuje jen zřídka, v jižních Čechách především ve 12. století. „Mimořádné v jihočeském prostředí bylo i utváření vnější líce zdiva, členěné v přízemku na nárožích lisenami, jak tomu nasvědčuje charakter jihozápadního nároží stavby, odhaleného při průzkumu.“²⁴ Ze studií vyplývá, že kaple byla ve spodní části lemována římsou, také z žulového kamene.²⁵ Při opravě paláce, vytvořeného Benediktem Riedem ve čtvrtině 16. století, byly náhodně nalezeny části druhotně použitých půlválcových žeber.²⁶ Tyto stavební články by mohly pocházet z původního klenutí románské kaple. Pokud by to tak opravdu bylo, musel by se vznik této stavby posunout až do 12. století. Současně by to bylo jedno z prvních použití půlválcového žebra u nás. Takto vystavěná kaple je v jižních Čechách ojedinělou stavbou. Můžeme najít jen několik málo takovýchto památek, s kterými je možné udělat srovnání. Jako příklad bych chtěla uvést Kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích (obr. 4), o kterém se zmiňuje i Jiří Kuthan ve své knize: *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století*. Jedná se o centrální stavbu z románské doby, která je až dodnes v celku dobře zachovalá a můžeme říci, že je to velmi významná románská památka na našem území, ne-li jediná v takovémto rozsahu. Loď kostela má čtvercový půdorys, apsida se nachází na všech stranách, kromě západní. Předpokládá se, že tyto apsidy byly sochařsky zdobeny podobně, jako se to dochovala ve východní apsidě. Zde můžeme vidět obloučkový vlys, nad ním ozubený pás a římsu. Východní apsida měla tři okna, která se díky restaurování z roku 1947 zachovala až dodnes. V ostatních apsidách bylo okno jedno. Roku 1987 byl proveden brněnským památkovým ústavem archeologický výzkum, který přinesl nové poznatky o zakončení stavby v západní části.²⁷ Zde byla vybudována pravoúhlá část s emporou, na kterou navazovalo schodiště. Ani při posledních výzkumech nebyly objeveny žádné náznaky vstupního portálu. Existuje zde možnost, že se do kostela vcházelo emporou, na kterou navazovalo patro

²⁴ Jiří Kuthan, *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. Století*, České Budějovice 1977, str. 75

²⁵ Jiří Kuthan, *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. Století*, České Budějovice 1977, str. 75

²⁶ Jiří Kuthan, *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. Století*, České Budějovice 1977, str. 75

²⁷ Lubomír Konečný, *Románský kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích*, Brno 1996, str. 8

nejspíše panského sídla. Tuto variantu však vyvrací Anežka Merhautová.²⁸ Stavba v Řeznovicích je zakončena osmibokou zvonící, což je pro území Čech i Moravy unikátní. Podle Lubomíra Konečného se mohla tato stavba inspirovat románskými babtisteriemi, které vznikaly během 11. a 12. století v oblasti Langobardie, „*jako doprovodné svatyně bazilikálních chrámů.*“²⁹ Jako druhou ukázkou jsem si vybrala Kostel sv. Kříže v severní zahradě Sázavského kláštera. (obr. 5) Pozůstatky této stavby byly odkryty teprve v 70. letech 20. století. Původ kostela sahá až do 11. století, kdy byl podle dostupných pramenů postaven slovanskými mnichy. Po jeho vysvěcení kolem roku 1070, byly do oltáře dány svaté ostatky. Později kolem kostela vzniklo pohřebiště. Kostel sv. Kříže připomíná naši kapli na zámku svým půdorysem. Uprostřed severní zahrady můžeme vidět pozůstatky zdiva ve tvaru řeckého kříže se čtyřmi přiléhajícími apsidami. I zde se jedná o románskou centrální stavbu se čtyřmi apsidami. U kostela sv. Kříže je uváděno, že se mnichové inspirovali kostely v Byzanci, v době vyhnanství mimo Čechy. Konkrétně jim mohl být inspirací chrám Božího hrobu v Jeruzalémě.³⁰ Tyto dvě ukázky kostelů se s románskou kaplí v Blatné shodují především v půdorysu a apsidách. Jejich využití bylo nejspíše jiné než v Blatné. Výstavba blatenské kaple sahá nejspíše do 13. století a podle Anežky Merhautové byla využívána jako karner.³¹ Mohli bychom ji tedy přirovnávat i k rakouským karnerům, které měly podobné proporce. Přikláním se k teoriím Anežky Merhautové, která dále uvádí, že pravděpodobnost užití horní části kaple k modlitbám je téměř nulová, neboť sem nevedl žádný přístup z paláce.³² Principy, ze kterých stavba vychází, bychom mohli nalézt i u lombardských stavitelů či v oblasti bavorského Podunají. Problematika románské blatenské kaple je velice zajímavá a zatím jen málo probádaná, proto se domnívám, že by si tento problém zasluhoval samostatnou práci, která by se věnovala pouze jemu a jeho dalším možným komparacím.

²⁸ Anežka Merhautová, *Raně středověká architektura v Čechách*, Praha 1971, str. 97

²⁹ Lubomír Konečný, *Románský kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích*, Brno 1996, str. 14

³⁰ <http://www.klaster-sazava.cz/severni-zahrada/> 20.4. 2012

³¹ Anežka Merhautová, *Raně středověká architektura v Čechách*, Praha 1971, str. 96–97

³² Anežka Merhautová, *Raně středověká architektura v Čechách*, Praha 1971, str. 97

3) Gotické období

3.1) Podoba Blatenského zámku v gotickém období za pánů z Rožmitálu

Po roce 1403 přichází na Blatenské panství Jan z Rožmitálu, který s největší pravděpodobností začal s budováním nového hradu.³³ V této myšlence pokračoval i jeho nástupce Lev z Rožmitálu. Ve starším středověku vznikl na Blatné Starý palác a vstupní věž, ke které bylo přistaveno z levé strany palácové křídlo s vystupující polygonální kaplí. Toto křídlo bylo kolem roku 1515, za pobytu Zdeňka Lva z Rožmitálu, upraveno. Nejdůležitější architektonickou změnou celého objektu byla výstavba Riedova paláce, jejíž objednavatel byl právě Zdeněk Lev. Tento palác byl spojen dalším křídlem v západní části nádvoří se Starým palácem. Můžeme tedy říci, že již po roce 1530 má Blatná podobu rozsáhlého hradního komplexu, skládajícího se ze čtyř palácových křídel, vstupní věže, románské a gotické kaple. Zcela se zde mění programový smysl sídla. Zatímco Bavorové zakládají mezi blaty opevněný hrádek, Rožmitálští dávají Blatné zcela jinou podobu, související za jisté i s potřebou určité reprezentace.

Díky pánům z Rožmitálu vznikly v Blatné okázalé freskové výmalby dvou souborů. Ve Starém paláci nechal podle mého názoru objednavatel zobrazit všechny scény za konkrétním účelem. Myslím si, že šlo nepochybně i o reprezentaci objednavatele. Domnívám se však, že Zdeněk Lev chtěl skrz tuto nádhernou freskovou výzdobu vyjádřit své hlubší myšlenky a úvahy a tímto způsobem je předat i jeho vzácným návštěvám, které zde pravděpodobně hostil. Podle Jiřího Kuthana nejde pouze o luxusně vyzdobený sál, který má vzbuzovat krásu a obdiv.³⁴ „*Zaznívá tu zřetelně i tón mravoličný.*“³⁵ Jiří Kuthan ve svém spise zmiňuje možnost, (ke které se přikláním

³³ Pavel Vlček, *Ilustrovaná encyklopedie Českých zámků*, Praha 1999, str. 172

³⁴ Jiří Kuthan, *Stavební dílo a mecenát Lva (+1485) a Zdeňka Lva (+1535) z Rožmitálu*, Sborník Národního muzea v Praze, Řada A-Historie, sv. 61, 2007, čís. 1–2, str. 55

³⁵ Jiří Kuthan, *Stavební dílo a mecenát Lva (+1485) a Zdeňka Lva (+1535) z Rožmitálu*, Sborník Národního muzea v Praze, Řada A-Historie, sv. 61, 2007, čís. 1–2, str. 55

i ve své verzi) že objednavatel chtěl, aby fresky předali divákovi nějakou zprávu.³⁶ Například vyobrazení hrdinů má připomenout jisté vzory, kterých by se měl správný šlechtic držet, „aby naplnil hodnoty a poslání svého stavu.“³⁷ A výjev, kdy rytíře sráží z koně šašek, by měl být varováním před pýchou.³⁸ Co se týče architektury, byly zde vybudované nové palácové objekty, včetně hradní kaple a vstupní věže. Na základě této proměny se můžeme domnívat, že šlo pánům z Rožmitálu především o svou reprezentaci. Konkrétně Zdeněk Lev se mohl chtít vyrovnat některým evropským dvorům, které navštívil během své cesty. Okolo roku 1516 nechal postavit zcela nový palác, o kterém se Pavel Vlček domnívá, že vznikl z důvodu své chystané svatby a s tím spojeného vyjádření mocenských ambicí.³⁹ Tomu by odpovídalo i to, že nechal na Blatnou pozvat královského architekta Benedikta Rieda, což byla v té době jistě drahá záležitost. Podle mého názoru utráceli Rožmitálští za určitý luxus a okázalost svého panství na Blatné více než by měli a dostávali se tak do značných dluhů. Na druhou stranu je skvělé, co na Blatné za jejich pobytu vzniklo. Docílili tak toho, že zde zanechali po mnoho dalších generací architektonicky a výtvarně velmi vzácnou pamětihodnost. Díky tomu co zde dokázaly vytvořit, svůj rod reprezentují a nadále i budou ještě mnoho let. Páni z Rožmitálu, ve své době jeden z nejvýznamnějších panských rodů, postupně zastávali zemské úřady a rozvíjeli své statky.⁴⁰ Jejich majetek byl rozsáhlý, nejenže získali Blatnou, Zbiroch a Hořovice dědictvím po Bavorech, ale ještě k němu připojili Písek, Rokycany, Přimdu a v roce 1476 i Hlubokou.⁴¹ Jako prvního můžeme jmenovat Jana z Rožmitálu, který se účastnil v letech 1409 až 1410 zemského soudu. Byl jedním z šedesáti českých pánů, kteří se podepsali na list

³⁶ Jiří Kuthan, *Stavební dílo a mecenát Lva (+1485) a Zdeňka Lva (+1535) z Rožmitálu*, Sborník Národního muzea v Praze, Řada A-Historie, sv. 61, 2007, čís. 1–2, str. 55

³⁷ Jiří Kuthan, *Stavební dílo a mecenát Lva (+1485) a Zdeňka Lva (+1535) z Rožmitálu*, Sborník Národního muzea v Praze, Řada A-Historie, sv. 61, 2007, čís. 1–2, str. 55

³⁸ Jiří Kuthan, *Stavební dílo a mecenát Lva (+1485) a Zdeňka Lva (+1535) z Rožmitálu*, Sborník Národního muzea v Praze, Řada A-Historie, sv. 61, 2007, čís. 1–2, str. 55

³⁹ Pavel Vlček, *Ilustrovaná encyklopedie Českých zámků*, Praha 1999, str. 172

⁴⁰ Jan Halada, *Lexikon České šlechty*, Praha 1992, str. 132

⁴¹ Jan Halada, *Lexikon České šlechty*, Praha 1992, str. 132

stížností, a poté ho odeslali do Kostnice.⁴² Vyjadřovali v něm svůj odpor o rozhodnutí koncilu, upálení Mistra Jana Husa. Ze začátku byl Jan na straně umírněné husitské šlechty, ale jakmile začala husitská revoluce, postavil se na stranu katolickou,⁴³ kde se vyskytuje až do roku 1427.⁴⁴ Touto dobou prochází blatenskou krajinou husitská vojska, předpokládáme tedy, že právě za Jana z Rožmitálu dochází k prohlubování příkopů a vytváření pevnějšího obranného valu. Jan zemřel v roce 1430 a byl pochován v Domažlickém klášteře.⁴⁵ Zůstali po něm dva synové a dcera Johanka, která se stala ženou zemského správce a pozdějšího českého krále Jiřího z Poděbrad.⁴⁶ Jako první se po Janovi z Rožmitálu ujal správy panství kolem roku 1446 nejstarší syn, Jaroslav Lev.⁴⁷ Byl to právě on, kdo byl vyslán králem Jiřím z Poděbrad na cestu Evropou. Mezi roky 1465 – 1467 proběhla výprava 40 českých pánů a rytířů, kteří se snažili navázat diplomatické vztahy a podpořit tak zahraniční politiku Jiřího z Poděbrad. V této době se totiž schylovalo k vyhlášení další křížové výpravy proti českým „kacířům“. V roce 1466 se Jaroslav Lev vydal na cestu do Itálie, Španělska, Portugalska, Francie a dalších zemí.⁴⁸ V Bruselu dokonce získal od vévody Řád zlatého rouna a po návratu se stal nejvyšším zemským sudím.⁴⁹ Krátkou dobu na to ho král Jiří jmenoval nejvyšším hofmistrem. Poslední roky vlády Jiříka z Poděbrad dochází k válce, ve které stojí Lev z Rožmitálu proti Janovi z Rožmberka, jenž byl ve spojení s Jednotou Zelenohorskou. Roku 1471 uzavřel Jaroslav s Rožmberky příměří, díky kterému nebyla Blatná v dalších letech postižena žádnými bojovými akcemi.⁵⁰ Jaroslav Lev umírá roku

⁴² F.A.Heber, *České hrady, zámky a tvrze, Jižní Čechy*, Praha 2008, str. 7

⁴³ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 15 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

⁴⁴ August Sedláček, *Hrady zámky a tvrze KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO*, Praha 1997, str. 182

⁴⁵ August Sedláček, *Hrady zámky a tvrze KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO*, Praha 1997, str. 182

⁴⁶ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 15 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

⁴⁷ August Sedláček, *Hrady zámky a tvrze KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO*, Praha 1997, str. 182

⁴⁸ F.A.Heber, *České hrady, zámky a tvrze, Jižní Čechy*, Praha 2008, str. 7

⁴⁹ F.A.Heber, *České hrady, zámky a tvrze, Jižní Čechy*, Praha 2008, str. 7

⁵⁰ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 15 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

1485 a je pohřben v Blatenském kostele.⁵¹ Blatenské panství přechází na jeho syna Zdeňka.⁵² V době smrti Jaroslava Lva není jeho jediný syn Zdeněk dosud plnoletý, a proto se jeho poručníkem do roku 1489 stává Jan Zajíc z Házmburka. Poté co však Zdeněk dospěl, stal se předním úředníkem v Čechách a také rádcem krále Vladislava II. a Ludvíka Jagellonského.⁵³ V letech 1507 – 1523 a 1525 – 1528 byl jmenován nejvyšším purkrabím. Vzhledem k faktu, že český král Vladislav II., byl velmi často v Praze nepřítomen, vládne tak Zdeněk Čechám a částečně tvoří vládní politiku. Jeho vliv a postavení můžeme pozorovat i na jeho sídlech – Blatné a Rožmitálu. Blatná se stala hlavní Zdeňkovou osadou, a tak pro ni roku 1502 vyjednal u krále Vladislava II. dva výroční trhy.⁵⁴ Od roku 1513 nechává zbudovat na místě tehdejších blatenských pastvin rybníky, pivovary a dědiny. Velké úpravy se dějí i na Blatenském zámku. Díky nákladným stavebním projektům, reprezentaci společenského postavení a finančním půjčkám, které poskytoval Vladislavu II., se dostal Zdeněk Lev do dluhů.⁵⁵ Z těch mu nepomohly ani splátky královské pokladny a ani výnos z jeho panství na Blatné a v Rožmitálu. Když roku 1535 Zdeněk Lev z Rožmitálu umírá, musí jeho syn Adam z Rožmitálu z důvodu zadluženosti celou pozůstalost rozprodat a sám se odstěhovat na Moravu.⁵⁶ Poté nastává několik desítek let, kdy se na Blatné střídá mnoho nových majitelů, kteří nepřispívají nijak významně k jejímu rozkvětu.

⁵¹ August Sedláček, *Hrady zámky a tvrze KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO*, Praha 1997, str. 182

⁵² August Sedláček, *Hrady zámky a tvrze KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO*, Praha 1997, str. 182

⁵³ Karel Tříska, *Hrady, Zámky a tvrze v Čechách na Moravě a ve Slezsku, Jižní Čechy*, Praha 1986, str. 22

⁵⁴ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 19 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

⁵⁵ Karel Tříska, *Hrady, Zámky a tvrze v Čechách na Moravě a ve Slezsku, Jižní Čechy*, Praha 1986, str. 22

⁵⁶ F.A.Heber, *České hrady, zámky a tvrze, Jižní Čechy*, Praha 2008, str. 7

3.2) Starý palác

Tato stavba se nachází na severozápadní straně hradního objektu.(obr. 6) Jedná se o jednu z nejstarších budov Blatenského zámku, hned po románské kapli. O jeho stáří vypovídají dva gotické portálky půlkruhového tvaru s okosenou hranou.⁵⁷ Na jižním průčelí můžeme vidět okna s kamenným ostěním, která také mohou dokládat středověký původ. Části ostění z portálů najdeme jako sekundárně použitý materiál ve zdivu nad románskou kaplí.⁵⁸ Ve spodní části paláce byly dříve stáje, čemuž odpovídá jen jediný prostor s valenou klenbou. Druhé patro Starého paláce je velice zajímavé. Tvoří ho dva plochostropé sály. Zatímco větší místnost nás nijak nepřekvapí, v menším prostoru můžeme pozorovat nástěnné malby z období pozdní gotiky.

3.2.1) Nástěnná malba ve Starém paláci

Malířská výzdoba z období pozdní gotiky se nachází na zámku ve dvou souborech. První z nich se nachází ve Starém paláci a byl plně odkryt až v letech 1974 – 1975, kdy na zámku probíhalo restaurování. Ráda bych uvedla, že z důvodu velké fragmentárnosti těchto nástěnných maleb ve Starém paláci, jsem vycházela z větší části ze dvou sborníků a jedné zprávy památkové péče.

(Karel Petrán, Gotická nástěnná malba na zámku Blatná, in: Karel Petrán (red.), Sborník k 750. výročí v Blatné, Blatná 1985, Jakub Vítovský, Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná, Zprávy památkové péče, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001, František Kašička, Bořivoj Nechvátal, Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti, in: Karel Petrán (red.), Sborník k 400. výročí Blatné, Blatná 2001)

Na začátku je nutno říct, že ani do dnes nebylo zjištěno, z jakého důvodu byla právě na blatenském zámku vytvořena malířská výzdoba takového rozsahu. Víme však, že „v padesátých a šedesátých letech 15. století ustupuje nechuť k výzdobě, kterou vyvolalo obrazoborectví a postupně se začínají objevovat nástěnné obrazy a později

⁵⁷ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 23 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

⁵⁸ Dobroslava Menclová, *Blatná, státní hrad, město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 4

i celé zdobené interiéry.“⁵⁹ Nástěnné malířství se opět hlásí o slovo především u nových objednavatelů, kteří mají zajímavé představy, jak vyzdobit svá panská sídla. Obzvláště se začíná objevovat velké množství fresek se světskými tématy na hradech a panských sídlech.⁶⁰ Tento případ se objevuje i u našeho zámku v Blatné, kdy tento prvotní impuls k freskové výzdobě dal Jaroslav Lev, který nejspíše získal mnoho poznatků z této oblasti na své zahraniční cestě po Evropě. Výmalba Zeleného pokoje na Blatné, z druhé poloviny 15. století, nás uvádí do světa vyspělého dvorského umění, s jakým se naše země setkaly naposledy na lucemburském dvoře.⁶¹ Ve druhé polovině 20. století, byly tyto malby zproštěny vápenných nátěrů z pozdějších dob. Původní barevnost byla pozdějšími zásahy velmi narušena. Z důvodů zachování uměleckohistorických hodnot těchto fresek byla poškozená místa zatmelena a přizpůsobena okolním omítkám.⁶²

Celý sál je vymalován podle jednotného konceptu. Na zdech jsou zobrazeny hlavní scény a pod nimi se nachází květinový pás, který obíhá celou místnost. Směrem dolů můžeme dále pozorovat lichoběžníky, umístěné v řadě se vzorem geometrických obrazců. Ve spodní části probíhá drapérie s rostlinnou tematikou. Ve špaletách oken se dochovaly částečně některé erby se štítonoši. Jedním z nich je erb Rožmitálského rodu – kančí hlava a znak střely, který náleží Bavorům ze Strakonic. Podle Josefa Krásy má charakter dekorace budit dojem komnaty, která je ozdobená nástěnnými koberci, jejichž obliba i technická dokonalost vrcholila v 15. století na západě.⁶³

Červená, zelená a okrová barva převládá ve výzdobě blatenského sálu. Dále byly použity i žlutá, hnědá a modrá. Vyobrazené figury jsou štíhlé, působí elegantně a mají jemnou gestikulaci. Protáhlé postavy s menší hlavou a záhyby na drapérii by

⁵⁹ Josef Krása, Nástěnné malířství, str. 567, *Dějiny Českého výtvarného umění od počátku do konce středověku (I/2)*, Praha 1984

⁶⁰ Josef Krása, Nástěnné malířství, str. 567, *Dějiny Českého výtvarného umění od počátku do konce středověku (I/2)*, Praha 1984

⁶¹ Josef Krása, Nástěnné malířství, str. 567, *Dějiny Českého výtvarného umění od počátku do konce středověku (I/2)*, Praha 1984

⁶² Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 51, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

⁶³ Josef Krása, Nástěnné malířství, str. 567, *Dějiny Českého výtvarného umění od počátku do konce středověku (I/2)*, Praha 1984

mohly ukazovat na gotickou malbu z druhé poloviny 15. století.⁶⁴ I když kostýmy postav vycházejí nejspíše z burgundské mody, mužské figury s dlouhými vlasy naznačují jinou oblast západoevropského gotického umění.⁶⁵ Kromě toho jsou všechny postavy vyobrazeny v nadživotní velikosti a z většiny jsou seskupeny ve dvojicích. Nad hlavami jim byly vytvořeny nápisové pásy pro jejich lepší identifikaci. Z těch už se dnes bohužel zachovaly jen fragmenty, a tak nejlepší možné určení vyobrazených je podle viditelných atributů. Ve východní části sálu se nacházejí náměty z dvorské ikonografie. V horním pásu se rozprostírá galerie, na níž jsou diváci dívající se směrem do zahrady.(obr. 7) Dále zde můžeme vidět bohatou rostlinnou vegetaci a v ní postavy v krásných přepychových šatech. „*Lámané kostýmy západního původu, charakteristické pro klasickou pozdní gotiku, se zde uplatňují ve slohově nevyhraněné podobě.*“⁶⁶ Na dámských i pánských šatech převládá zelená a červená barva. Vlevo můžeme pozorovat klečícího muže a před ním ženu s lukem.(obr. 8) Podobné kompozice lze najít již ve výzdobě papežského paláce v Avignonu, které vznikaly za Klementa VI. v letech 1342 – 1343.⁶⁷ I když je na těchto malbách více loveckých scén, co se týče vegetace a vyobrazení figur je výzdoba podobná té v blatenském paláci. Když uvedeme jako příklad palác královny Jany v Sorgues z druhé poloviny 14. století, najdeme zde v zahradě dvořany a také mnoho rostlinných motivů.⁶⁸ Další podobné zobrazení můžeme najít i na tapisériích z oblasti Loiry. Jako jiná analogie se nabízí Sérii Vie

⁶⁴ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 53, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

⁶⁵ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 53, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

⁶⁶ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 105, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

⁶⁷ Y. Bonnefoy, *Peintures murales de la France gothique*, Paris 1954, obr. 38 (cit. podle Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 51, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985)

⁶⁸ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 51, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

Seigneurale z Musée Cluny v Paříži z počátku 16. století.⁶⁹ Především skupina tří žen a jednoho muže na tapiserii La promenade.⁷⁰ Tato scéna se odehrává v zeleném loubí s květinami a připomíná skupinu tří ženských postav v blatenském sálu.⁷¹ (obr. 9) Je možné, že pro skupinu Vie Seigneurale vytvořil mědirytiny Albrecht Dürer, ale předlohy mohly být i staršího data.⁷² Zobrazení turnaje, které se na Blatné odehrává na jižní stěně, můžeme najít i na jiných místech. (obr. 10) Jako vhodná analogie pro Starý palác v Blatenském zámku se jeví výzdoba síně na hradě v Písku.⁷³ (obr. 11) Tato výzdoba vznikla kolem roku 1479 na objednání Lva z Rožmitálu. Výmalba na Blatné i v Písku se shoduje ve své ikonografické stránce. V písecké síni vidíme rytíře, kteří mezi sebou šermují. Nad rytíři se nachází galerie s diváky podobně jako ve Starém paláci. V dolní části scény s turnajem v Blatné můžeme vidět také výjev Samsona a Dalily, který má nejspíše symbolický charakter, „*předznamenávající kurtoazní ikonografii lásky na východní stěně.*“⁷⁴ Cyklus pěti lidských věků, jak bývá tato malba nazývána, můžeme obsahově rozdělit na tři části. V první vidíme vývoj muže v pěti stádiích života, od narození až do smrti. Ve druhé části jsou zobrazeny mytologické příběhy a ve třetí je znázorněn Jaroslav Lev se synem Zdeňkem a dalšími postavami té doby. Téma jednotlivých fází lidského věku bylo znakem pro humanistický názor na život. Tento motiv nebyl příliš častý a byl ikonograficky nestálý. Cykly se vyskytovaly ve dvou typech. První se skládal ze žánrových scén a druhý zobrazoval člověka v různých

⁶⁹ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 51, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

⁷⁰ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 51, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

⁷¹ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 51, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

⁷² Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 51, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

⁷³ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 52, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

⁷⁴ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 52, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

stupních stáří. „Dále vznikly také dvě různé verze – mužská a ženská.“⁷⁵ Nejčastěji byl cyklus rozdělen na věk novorozenecký, poté následovalo dětství, dospívání, zralý věk a nakonec stáří a smrt. Nebylo to tak ale vždy, počet těchto etap mohl být různý.

Blatenské malby jsou rozděleny na výše vyjmenované části, současně jsou podle literatury obsahově nejbohatší ze všech podobných dochovaných cyklů.⁷⁶ „Představuje široce rozvinutou mužskou verzi daného tématu, a to v aristokratické formě ovlivněné idejemi pozdního rytířství a myšlenkovou atmosférou v okruhu českého panovnického dvora.“⁷⁷ Celá nástěnná malba má pět kompozic, přičemž v bodě slunovratu se nachází její úvod a zároveň konec. „Prostorová orientace cyklu vůči jednotlivým světovým stranám je odvozena od geofyzikálních účinků slunce.“⁷⁸ Na začátku se nachází výjev narození dítěte.(viz obr. 8) Na stěně je vyobrazena kolébka s dítětem a nad ní rodiče. Podle mytologie nese matka podobu lučištnice a otec rytíře. Žena je oděna v plášti se závojem, který má shrnutý na záda a míří na otce symbolickým šípem. Rytířovy zdvižené ruce by zde měly vyjadřovat podřízenost a také otcovo uznání novorozence.⁷⁹ Nad Narozením můžeme pozorovat, jak zelená osoba na zeleném koni vyjíždějící z lesa potkává kočár, který právě jede z Blatné.(obr. 12) Tato scéna má být symbolickým zosobněním života, jedná se tedy o etapu novorozeneckého věku. *Obráz Tajemství života, s fragmentem postavy víly, siluetou klečícího rytíře a giganta, manifestuje*

⁷⁵ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 91, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001,

⁷⁶ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 91, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001,

⁷⁷ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 91, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001,

⁷⁸ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 91, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001,

⁷⁹ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 89, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

*životodárnou úlohu přírodních sil a reinkarnaci.*⁸⁰(obr. 13) Jestli se v pravém horním rohu jedná opravdu o Blatenský zámek, lze těžko posoudit. Podle mého názoru se stavební rozložení objektu velice blíží podobě, kterou mohl v těch letech mít zámek Blatná. (obr. 14) Architektura má podobu gotického hradu s několika palácovými budovami. Celý hradní komplex je obehnan kamennou zdí se strážními věžemi, přístup je umožněn po dřevěném mostu. Zobrazení hradu zde má nejspíše symbolizovat rodinu a domov. Do této scény přesahuje ještě motiv, který má své místo až v závěru cyklu. Jedná se o Mrtvý les. Na stěně můžeme pozorovat uschlé stromy a nachází se zde hrob s mužem oděným v černém šatu.(obr. 15) Tato postava představuje smrt a celý motiv sem zasahuje proto, aby bylo připomenuto, že s narozením přichází automaticky i smrt, což mají živé bytosti dané už od narození. V současném stavu této malby se však můžeme pouze domnívat, kde se daná postava muže nachází. Do první části cyklu, který pojednává o příchodu člověka na svět, patřila i malba, kterou byla vyzdobena severovýchodní okenní nika. Dnes zde můžeme nalézt fragmenty Rožmitálských erbů s kančími hlavami. „*Charakteristické je, že v této okenní nise se ještě neobjevuje erb lva, který se vyskytuje teprve v jižních nikách, a to v souvislosti s tématem dospívání.*“⁸¹ V boční části severovýchodního výklenku se ještě nachází malba Adama a Evy, která zde představuje první dvojici v lidském světě. Na druhém boku bylo také nějaké vyobrazení, dnes už nenávratně poškozené. V levé části směrem od hradu se odehrává scéna s lovci a venkovany. Ve spodní části se nachází čtyři postavy s nápisovou páskou, ze které se dochoval už jen fragment. (obr. 16) Právě tato část by mohla být velice přínosná k pojmenování a vysvětlení obsahu scény. Aniž bychom věděli, co se v ní píše, tak je tato malba interpretována jako alegorie Dobré vlády. V Evropě se tento typ malby objevuje kolem poloviny 14. století. Detailní popis života na venkově přináší již malířství italského trecenta u Ambroggia Lorenzettiho v alegorii Dobré vlády,

⁸⁰ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 93, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

⁸¹ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 93, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

„vytvořené v letech 1335 – 1340.“⁸² Další možnou komparací by mohly být krajinářské miniatury francouzských středověkých rukopisů, z poloviny 14. století od Viléma de Machaut.⁸³ (obr. 17) Na této scéně můžeme vidět architekturu, na horizontu krajinu a v přední části postavy. V rostlinné vegetaci jsou zobrazeny výjevy ze života venkovanů. „S obrazem Dobré vlády lze spojovat iluminace *Livres des Merveilles*.“⁸⁴ Vznik tohoto rukopisu je datován před rokem 1413 a vlastnil ho vévoda z Berry.⁸⁵ Další scéna se odehrává v zahradě, kde je vyobrazeno několik mužských postav z Rožmitálského rodu, vedle nich královna Johanka a tři dámy. Někdy bývá scéna nazývána jako Tři grácie z Paridova soudu. (obr. 18) Tato část nástěnných maleb je pravděpodobně nejvíce zachována z celého sálu, proto si zde můžeme prohlédnout kvalitu malířovy práce. Ženské postavy stojí mezi čtyřmi ovocnými stromy. Uprostřed trojice by mohla být znázorněna Machna z Valdštejna, zemřelá matka Zdeňka Lva, která zde předává Zdeňkově nevlastní matce Elišce Bezdrůžické symbolické jablko.⁸⁶ Mohlo by zde jít také o Jaroslavovu nevěstu – Elišku, která v této chvíli už svírá zelené jablko ve své levé ruce. Této domněnce odpovídá nejen symbolika rukou při podávání jablka, ale také

⁸²J. Sokolová, *Obraz krajiny ve francouzských miniaturách gotické doby*, Praha 1937, str. 241(cit. podle Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 51, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985)

⁸³J. Sokolová, *Obraz krajiny ve francouzských miniaturách gotické doby*, Praha 1937, obr. 37(cit. podle Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 53, in: Karel Petrán(red.), *Sborník k 750. výročí Blatné*, Blatná 1985)

⁸⁴ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 53, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

⁸⁵ Sokolová, *Obraz krajiny ve francouzských miniaturách gotické doby*, Praha 1937, str. 40-41(cit. podle Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 53, in: Karel Petrán(red.), *Sborník k 750. výročí Blatné*, Blatná 1985)

⁸⁶Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 89, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

matčin rozevlátý závoj, který by měl symbolizovat posmrtnost.⁸⁷ Machna má bílý závoj, který jí vlaje kolem hlavy a v ruce svírá jablko zelené barvy. Poslední žena je vyobrazena jako nejstarší, a proto by se mohlo jednat o babičku Zdeňka Lva. Tyto tři ženské postavy jsou různého věku, nevlastní matka je mladá dívka, zemřelá matka dospělá žena a babička shrbená stařenka. Tato skupina by mohla být nazvána jako alegorie ženského stáří.⁸⁸ Dá se tak vyvozovat z ošacení postav a atributů. Podle literatury zelené jablko znamená mládí a proutěná ošatka s hrozny, kterou drží nejstarší z žen naopak zralost.⁸⁹

Tři ženské postavy mezi stromy s ovocem mohou symbolizovat také dryády, neboli lesní víly. „*Dryády ztělesňují v širším smyslu přírodní plodnost.*“⁹⁰ Zelená barva jablka zde také nebyla použita náhodou. Barva jablka hraje u genealogických obrazů důležitou roli.⁹¹ V tomto případě zelené jablko ukazuje na ženu – matku, jejíž syn je ještě mladý a nezralý. Klíčová postava chlapce se nachází v levé části. U něho stojí jeho rodina složená ze třech mužů a čtyřech žen. Jsou rozděleni do dvou skupin. Jedna byla vytvořena kolem otce a druhá kolem matky. Na pravé straně se vyskytuje alegorie ženského stáří. V levé skupině můžeme najít muže v krátkém kabátu velice podobného chlapci, existuje zde tedy domněnka, že se jedná právě o jeho otce, který konverzuje s další mužskou figurou. Zde by se mohlo jednat o krále, poukazuje na tuto možnost jeho

⁸⁷ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 101, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

⁸⁸ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 95, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

⁸⁹ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 95, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

⁹⁰ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 95, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

⁹¹ Když se podíváme na obraz S Janem Lucemburským a Eliškou Přemyslovnou, který se nachází v kostele sv. Jana v Dolním městě pod Lipnicí, uvidíme strom se dvěma žlutými jablky, které zde symbolizují královské dcery. Eliška Přemyslovna v ruce svírá jablko červené barvy, které poukazuje na syna. Viz Jakub Vítovský, *Gotické nástěnné malby v Dolním Městě, Lipnici, Řečici a Loukově* v knize *Tři gotické kostely pod hradem Lipnicí*, Praha 1999, str. 49 – 51

zdobený šat a umístění, neboť se nachází uprostřed skupiny. Jako čtvrtý byl znázorněn muž šlechtického původu, který byl velice podobný otci. Rozdílná je pouze barva jejich kabátu, proto by se mohlo jednat o otcova bratra.⁹² Vedle případného bratra stojí dáma, která má také zdobené dlouhé roucho a natočení její figury se shoduje s postavením krále. Mohlo by se tedy jednat o královnu. Celý výjev je pojmenován jako Zahrada dětství a má za úkol znázorňovat chlapecký věk. U nohou postav rostou bylinky, které lze podle některé literatury vykládat jako symboly kouzelného dětského a rodičovského vidění světa.⁹³ Za postavami vlevo se rozprostírá keř s vinnou révou, který se vine po dřevěném hrazení. Na konci zahrady můžeme pozorovat zeď, která by měla zajišťovat bezpečí rodiny.⁹⁴ Na ní se nachází pavlač s dívkami a dalšími ženami.⁹⁵ Dále se nám naskytne pohled na Dalilu a Samsona, kteří tvoří společně s Kláním třetí část cyklu. Scéna Dalily, která zde stříhá Samsona, sem byla zakomponována pravděpodobně z důvodu varování před lehkomyšlnými vztahy mladého muže k ženě.

„Klání zde zobrazuje, jak král Jiří porazil Matyáše Korvína.“⁹⁶ Levý fragment je tvořen třemi jezdci v brnění s helmy.⁹⁷ „Poslední ze tří jezdců na vítězné straně Klání znázorňuje Zdeňka Lva z Rožmitálu, jak za pomoci svého strážného ducha podstupuje iniciaci.“⁹⁸ Jeho helm je žluté barvy a můžeme zde rozpoznat rožmitálský znak: kančí hlavu. Postava před Zdeňkem by měla patřit Protivovi z Rožmitálu. Jako první jede se zdviženým dřevcem Jaroslav Lev. Písmeno e může na jeho plášti odkazovat na jméno

⁹² Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 94, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

⁹³ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 94, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

⁹⁴ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 95, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

⁹⁵ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 95, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

⁹⁶ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 102, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

⁹⁷ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 96, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

⁹⁸ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 89, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

jeho ženy Elišky.⁹⁹ Zobrazení krále Jiřího nebylo dodnes dochováno. Jeho umístění se dá předpokládat v čele celé skupiny. Druhou skupinu tvoří pouze dva jezdci. „*Již asymetričnost scény, v níž přemožení zaujímají více místa než vítězové, naznačuje satirický podtext celého Klání.*“¹⁰⁰ (obr. 19) Jedná se zde o postavu rytíře v brnění, který jede na nestvůrném zvířeti, jež se podobá vlkodlakovi. Je to napůl člověk s koňským zadkem a hlavou vlka. „*Na nestvůře sedí opačným směrem (lokty vpřed), čímž je symbolicky „ obrácen“ od předpokládaného krále a vítězů.*“¹⁰¹ Mohlo by se jednat o Matyáše Korvína, který má na svém plášti iniciálu písmene c, které se zachovalo mírně překryté jezdcovým loktem. Iniciála „c“ je zde použita nejspíše podle Korvínovy latinské přezdívky: Corvinus. Může tu být také znázorněno počáteční písmeno jeho první manželky Kateřiny. V jeho pozadí se nachází fragment dřevce s bílou látkou, což naznačuje porážku. „*Vlkodlak podle některých výkladů představuje vůdce Zelenohorské jednoty Zdeňka ze Šternberka.*“¹⁰² Vedle něj se nacházejí další členové jednoty. Nad postavami se vznášejí duchové zobrazených.

Jako druhý jede za Matyášem stejně veliký jezdec. Podle některých zdrojů by to mohl být Kazimír Jagellonský, který se stejně jako Matyáš Korvín ucházel o českou korunu. Tuto postavu dokládá na stěně vyobrazení štítu, dřevce a opět nejspíše koňského zadku. I tento kůň měl pravděpodobně lidskou část těla, díky které byl nejspíše alegorickou bytostí.¹⁰³ V pravém rohu můžeme pozorovat odhozený štít. Podle

⁹⁹V pozdním středověku mívají rytíři na plášti většinou iniciály manželék.

¹⁰⁰Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 96, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹⁰¹Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 96, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹⁰²Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 89, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹⁰³Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 96, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

černobílé barvy ho můžeme přiřadit rodu Markvarticů.¹⁰⁴ Tuto scénu dále tvoří postavy na alegorických zvířatech. Figury zobrazené ve spodní části jsou oděny v kostýmech šašků. Tato symbolika byla často rozšířená, především na panovnických dvorech, kde králové stavěli své dvořany do podoby bláznů a šašků. „*Postavy zde představují zkarikované přívržence obou bojujících stran, kteří vůči jezdcům zaujímají podřízené a všelijak diferencované postavení.*“¹⁰⁵ Dále zde byl zobrazen ležící hrdina, oděný v plášti tmavé barvy. Můžeme se domnívat, že se za ním nacházel jeho kůň a helma. V dolní části můžeme pozorovat i dvě osoby, které mají iniciály za svými postavami. Vzhledem k jejich umístění mimo pláště lze předpokládat, že se jednalo o počáteční písmena jejich vlastních jmen, nikoliv jejich manželek. První se nachází na modrozelené přikrývce koně, který je vyobrazen za postavou šaška se zdviženýma rukama. Jedná se o tři písmena w na vítězné straně. Jak naznačuje písmeno w a kostým šaška, mohlo jít pravděpodobně o královského dvořana a autora spisu líčícího putování Jaroslava Lva, Václava Šaška z Bířkova.¹⁰⁶ (viz obr. 10) V části poražených je namalováno písmeno d. Můžeme ho nalézt na červenobílé části přehozu na koňském pozadí vlkodlaka. Na obou stranách obrazu Klání zůstaly nápisové pásky, na kterých byla původně hesla napsaná minuskulou.¹⁰⁷ Fragmenty písma můžeme rozluštit především na pásce patřící vítězům. Bylo napsáno česky a znělo: „*Bóh náš krystus*“¹⁰⁸ Druhé heslo se téměř nedochovalo, pouze koncovka „us“. K alegorii dospívání patří i výzdoba okenních nik na jihu. V jejich záklencích se nejspíše střídaly znaky s kančí hlavou a se lvem.¹⁰⁹ Symbol lva,

¹⁰⁴ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 96, Zprávy památkové péče, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹⁰⁵ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 96, Zprávy památkové péče, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹⁰⁶ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 96, Zprávy památkové péče, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹⁰⁷ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 96, Zprávy památkové péče, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹⁰⁸ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 96, Zprávy památkové péče, Ročník 61, číslo 4

¹⁰⁹ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 52, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

který ukazuje, že rod Rožmitálských patřil ke dvoru českého krále, můžeme nalézt až v těchto okenních nikách. Byl zde umístěn na znamení dospělosti Jaroslava Lva. Jediná část figurální výzdoby zůstala na pravé straně v jedné ze dvou nik na jihu. Jedná se o postavu, která měla v minulosti nejspíše korunu a stojí pod přístřeškem. Mohlo by se jednat o polovinu scény pojednávající o setkání Šalamouna s královnou ze Sáby, které zde mohlo značit zmoudření.¹¹⁰ Čtvrtá scéna představuje věk dospělého muže. Obraz nese název Devět hrdinů a můžeme zde spatřit figury ve zbroji z antické, křesťanské a židovské historie.(obr. 19) Postavy mohly kromě tváří hrdinů nést i portréty významných politických osobností té doby, například evropských panovníků, což ale zatím nebylo prokázáno, jedná se tedy jen o úvahy. Ve franko-vlámské oblasti se ikonografie Devíti hrdinů ustálila během 14. století a dále se šířila do Porýní, Itálie a Švýcarska.¹¹¹ Rekové jsou znázorněni v brnění se štíty, na kterých nesou své heraldické symboly. Nad nimi probíhají nápisové pásy. Na některých můžeme přečíst kousky jejich jmen s latinskými koncovkami. V jiných částech výzdoby byly pásy psané česky. Můžeme se domnívat, že jména hrdinů v latině byla i s jejich postavami převzata z určité předlohy.¹¹² Na prvním místě vidíme postavu s královskou korunou a se znamením orla na štítu. Mohlo by se jednat o Karla IV., který měl ve francouzské a německé oblasti jako heraldický znak orla.¹¹³ Podle jiných zdrojů se zde může jednat o Juliuse Caesara. U druhé postavy v řadě není možné její znak identifikovat. Jako další následuje nejspíše Alexandr Makedonský, kterého můžeme rozpoznat díky lvu na štítě. Takto bývá zobrazen Alexandr ve francouzském prostředí. V některých případech to může být lev s lidskou hlavou, což nemůžeme v našem případě vyloučit a objevuje se

¹¹⁰Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 97, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹¹¹ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 97, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹¹² Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 97, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹¹³R. L. Wyss, *Die neuen Helden, Zeitschrift für schweizerische Archeologie und Kunstgeschichte* 17, str. 98 – 102 (cit. podle Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 52, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985)

také jako heraldická figura u Jozua nebo Judy Makabejského.¹¹⁴ Jiná literatura se zde přiklání k Judovi Makabejskému, tato možnost se zdá být nejpravděpodobnější díky fragmentu jeho jména na nápisové pásce „machabeus“. Čtvrtá postava nese prostý půlený štít, na kterém se nacházejí zbytky chlupatého zvířete.¹¹⁵ Pátý hrdina má na štítě znak třech volských hlav. Tento atribut se vyskytuje buď u Hektora nebo Jozua a je typický pro německé země. V tomto případě se možná jedná o Jozuu, právě kvůli třem hlavám nikoliv volským ale býčím. Jestli se zde však nachází znak ve formě hlavy býka či vola nelze určit. Šestou figuru se nepodařilo identifikovat z důvodu špatného zachování a nenalezení žádného znaku. Sedmý muž s královskou korunou a heraldickým znakem, není znám z německého, francouzského ani švýcarského vyobrazení Devíti hrdinů. Tento muž by mohl být král David se symbolem žaltáře. Podle jiného výkladu by se mohlo jednat o postavu krále Jiřího z Poděbrad.¹¹⁶ Pokud se na portrét lépe podíváme, spatříme zahnutý nos, který nám opravdu Jiřího z Poděbrad může připomínat. (obr. 20) Postava na stěně má na hlavě královskou korunu, což napovídá tomu, že se nejedná o krále Jiřího, neboť v době, kdy byl sál blatenského paláce vymalován, což je kolem roku 1467, Jiří z Poděbrad tou dobou v žádném případě ještě nebyl králem.¹¹⁷ To dokazuje také vyobrazení krále Jiřího bez kníru, což se liší od ostatních známých obrazů Jiřího z Poděbrad.¹¹⁸ Z důvodu značného poškození nemůžeme rozpoznat a blíže určit osmou a devátou figuru. Na krku osmé postavy v pořadí vidíme náhrdelník z ostrých zubů, mohl by zde být zobrazen velký antický

¹¹⁴ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 52, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

¹¹⁵ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 98, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹¹⁶ O. Pechová, Alois Martan, *Restaurování maleb, Blatná 1981*, str. 8 (cit. podle Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 52, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985)

¹¹⁷ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 98, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹¹⁸ I. Kořán, *Proměna pohledu na tvář českých králů. K ikonografii Ladislava Pohrobka a Jiřího z Poděbrad*, *Časopis Národního muzea*, oddíl věd společenských 1960, č. 2, obr. 4-7 (cit. podle Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 52, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985)

válečník Hektor. „V hrdinech, kteří zde byli jmenováni, je třeba v duchu tradiční ikonografie spatřovat krále Artuše, Karla Velikého a Gottfrieda z Boulogne.“¹¹⁹ Nejblíží analogií k blatenským freskám je nástěnná malba v Augsburku z roku 1457.¹²⁰ Shodu můžeme pozorovat u postav Jozua, Karla Velikého a Judy Makabejského. Dále je lze srovnávat s plastikami radnice v Kolíně nad Rýnem z let 1360–1370.¹²¹ Posledním výjevem celého cyklu je stáří a smrt. Jedná se o nástěnnou malbu dvou odcházejících starých mužů. Třetí muž klečí před ženou zahalenou v bílém plášti s kosou. Její symbolika je více než zřejmá, jedná se o Smrt, která si přišla pro starce. Na pozadí můžeme spatřit žně, lov a také žebříňák s obilím. Jedná se o alegorii pohřbu, která byla protějškem kočárové jízdy v úvodu a obsahově celý cyklus uzavírala.¹²² Na této stěně je dále vyobrazení lesa s hrobem, nad kterým stojí muž v kápi. Výmalba velkého sálu na zámku v Blatné je velice zajímavá svými náměty i svým ztvárněním. Zdá se neuvěřitelné, že někdo mohl dílo s takovouto historicko-uměleckou hodnotou překrýt vápnem a dalšími nátěry a nechat ho zmizet. Zároveň je obdivuhodná práce restaurátorů z 20. století. Podařilo se jim obnovit alespoň část těchto vzácných maleb, i když některé výjevy lze opravdu jen stěží interpretovat. Bylo by nesmírně zajímavé dozvědět se něco více o jejich autorovi, odkud přišel, kde se učil atd. Podle jeho stylu malby a podle typu znázorněných postav lze soudit, že navštívil více středisek dvorského umění. Ikonografie a provedení se liší od domácí tvorby, můžeme tedy spojovat jeho příchod s návratem družiny Lva z Rožmitálu na Blatnou v roce 1467.¹²³ Tuto možnost potvrzuje i pobyt pana Lva z Rožmitálu v Bruselu, kde získal od vévody

¹¹⁹ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 98, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹²⁰ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 53, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

¹²¹ R. L. Wyss, *Die neuen Helden*, str. 98 – 102 (cit. podle Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 53, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985)

¹²² Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 89, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹²³ Josef Krása, *Nástěnná malba*, str. 276, in: J. Homolka, J. Krása, V. Mencl, J. Pešina a J. Petrán, *Pozdně gotické umění v Čechách (1471 – 1526)*, Praha 1978

herolda, který se s ním vrátil i do Čech.¹²⁴ V bohaté výzdobě blatenské síně se jistě odráží luxusní výbava sídel, které Jaroslav Lev navštívil a samozřejmě také bohatý životní styl urozených pánů, s kterými se Lev z Rožmitálu dobře seznámil.¹²⁵ Podle jiné literatury byl ale přímý vliv dvorského burgundského umění, které se mělo do Čech dostat po návratu Jaroslava z evropské cesty poněkud přeceněn.¹²⁶ Napovídá tomu i množství česky psaných nápisových pásek, což naznačuje, že dílna měla užší vztah k českému prostředí. Podle Jakuba Vítovského to odpovídá i skutečnosti, že syn Jaroslava Lva už ovládal pouze český jazyk, podobně jako král Jiří.¹²⁷ „*Místo malíře pocházejícího z oblasti podél západních hranic říše lze předpokládat spíše dílnu středoevropského původu, která západní poučení přijala v omezené míře.*“¹²⁸ Poukazuje na to i fakt, že nástěnné malby hradních interiérů byly známé již před Jaroslavovou cestou.¹²⁹ Zde můžeme jmenovat například zámek v Buštěhradě, na kterém pracoval pražský mistr s malíři z Německa a Vídně, kteří byli jako tovaryši v Praze.¹³⁰ Na blatenském zámku lze předpokládat podobnou malířskou skupinu. Sídlo v Buštěhradě bylo totiž v držení Jindřicha z Kolovrat, což byl královský spojenec a příbuzný Jaroslava.¹³¹

¹²⁴ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 54, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

¹²⁵ Jiří Kuthan, *Stavební dílo a mecenát Lva (+1485) a Zdeňka Lva (+1535) z Rožmitálu*, *Sborník Národního muzea v Praze*, Řada A-Historie, sv. 61, 2007, čís. 1–2, str. 55

¹²⁶ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 105, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹²⁷ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 105, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹²⁸ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 105, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹²⁹ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 105, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹³⁰ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 105, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

¹³¹ Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, str. 105, *Zprávy památkové péče*, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

3.3) Vstupní věž

Na místě dnešní věže stávala v dřívějších dobách pravděpodobně menší věžička, která mohla mít spíše ještě obranné funkce. Dnešní vstupní věž se stala hned po svém vzniku dominantou celého blatenského panství.¹³² V období 13. a 14. století byly častější obranné věže, zde byla však vybudována věž vstupní. Z důvodu boční palby byla k hradbě připojena zvenku.¹³³ (obr. 21) V celé hradbě nenajdeme žádné pozůstatky jiných obranných věží nebo bašt. Její přestavbu do dnešní podoby můžeme datovat díky znaku nad branou po roce 1446, neboť v tomto roce proběhl sňatek Lva z Rožmitálu s paní z rodu Bezdrůžických z Kolovrat. Právě tyto dva erby můžeme vidět nad vjezdem. (obr. 22) Znak, který má v poli orlici patří pánům Bezdrůžickým z Kolovrat. Erb s kančí hlavou, lvem a střelou by měl náležet Rožmitálským. Nad tímto erbem býval kdysi ještě jeden znak, jehož fragment můžeme spatřit nad okénkem v prvním patře. Původně tam byly nejspíše zobrazeny dva gryfové držící erb, dnes můžeme na tomto místě rozpoznat velmi dobře vyobrazení alespoň jednoho gryfa, a to na pravé straně. (obr. 23) Vstupní věž nad branou je k okénku prvního patra obložena tesanými kvádry, které pokračují, dále už jen ve formě bosáže, až pod hrázděné patro z 16. století. V pramenech se dočteme, že roku 1602 nechal Václav z Rozdražova ulít nový cimbál k hodinám, v roce následujícím byly nainstalovány hodiny na věž.¹³⁴ Existuje domněnka, že ještě část věže nad hodinami, které překrývají okenní otvor v horní části, může pocházet z období pozdní gotiky, v této chvíli to lze však těžko posuzovat.¹³⁵ Neboť úpravy z období renesance a další možné mladší restaurátorské zásahy mohou odpověď na tuto otázku zakrývat. Věž prošla roku 1952 restaurováním, při kterém bylo vyměněno hrázděné patro, spolu s hodinami a střechou. Všechny tyto části by však měly být přesnými kopiemi těch původních, včetně stanové střechy, která je zakončena lucernou.

¹³² František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 17 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

¹³³ Dobroslava Menclová, *České hrady, díl druhý*, Praha 1972, str. 275

¹³⁴ Dobroslava Menclová, *Blatná, státní hrad, město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 22

¹³⁵ Dobroslava Menclová, *Blatná, státní hrad, město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 22

Přízemí věže, které se využívá k vjezdu do hradu, má valené zaklenutí s lunetami. Na místě, kde byl dříve uchycen padací most, se dnes nacházejí vstupy. Na pravé straně za vchodem, můžeme najít téměř u země malé okénko, které dříve vedlo do sklepení, v němž byla podle některých pramenů studna.¹³⁶ Věž měla dříve tři patra, zaklenutá plochostropě. Vstup do věže umožňovalo točité schodiště, které začínalo na konzolách v průčelí dvora. Dnes je přístup do této věže umožněn skrz síň s plackovou klenbou, která zde byla vybudována v 19. století. Do prvního patra věže se dříve vstupovalo gotickým sedlovým portálkem z dvorního ochozu (dnes se zde nachází klasicistní přístavba). Tento obdélný prostor byl zaklenut nepravidelnou valenou klenbou a byly zde široké okenní špalety.¹³⁷ Z prvního patra pokračuje dále původní šnekovité schodiště, které nás dovede až do druhého patra, ve kterém můžeme vstoupit portálkem do Zelené světnice. Prostor je zaklenut valeně s párem širokých výsečí, dříve se zde nacházel strop trámový. Výklenky oken jsou doplněny bočními lavicemi a v jihozápadní části se nachází úzká chodbička, která ústila nejspíše na hradební ochoz.¹³⁸

3.3.1) Zelená světnice

Výzdoba této komnaty, která se nachází ve druhém patře vstupní věže, vznikla v 90. letech 15. století. Její vymalování stálo na začátku zvelebování panského sídla, které si vzal na starost Jaroslav Lev z Rožmitálu. Podle některých zdrojů využíval tento prostor jako svou pracovnu. Josef Krása zmiňuje, že tato místnost mohla být využita jako rodová slavnostní síň.¹³⁹ Uvádí se také, že výzdoba místnosti mohla vzniknout až za Jaroslavova syna, Zdeňka Lva z Rožmitálu, tj. po roce 1485.¹⁴⁰ Výmalba byla

¹³⁶ Dobroslava Menclová, *České hrady, díl druhý*, Praha 1972, str. 275

¹³⁷ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 17 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

¹³⁸ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 19 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

¹³⁹ Josef Krása, *Nástěnné malířství, str. 568, Dějiny Českého výtvarného umění od počátku do konce středověku (I/2)*, Praha 1984

¹⁴⁰ Dobroslava Menclová, *Blatná, státní hrad, město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 16

pravděpodobně dokončena těsně před Zdeňkovou svatbou s Kateřinou z Rýzmběrka, protože vedle Rožmitálského erbu chybí znak manželky objednavatele. Výzdoba Zelené světnice podle této verze, vznikla kolem roku 1491. Tomu by také mohla nasvědčovat zmínka o malíři Pavlovi, který je v Blatné zaznamenán v roce 1491.¹⁴¹ Od této verze se ale ustupuje a světnice se datuje spíše do 90. let, někdy i ještě dříve. Důvodem může být použití předloh od mistra ES, které se další desetiletí již nepoužívaly.¹⁴² U autora maleb byly odhaleny vlivy z jihoněmeckých oblastí, datovaných do třetí čtvrtiny 15. století.¹⁴³ Tyto fresky vytvořil sice malíř průměrného nadání, ale svým ztvárněním se staly podstatné, pro další umělecký rozvoj.¹⁴⁴ Josef Krása uvádí dataci již kolem roku 1480 a s jistotou píše o objednateli Jaroslavu Lvovi z Rožmitálu, který má na svém kontu více freskových výzdob. Jako příklad můžeme uvést sál v Písku a Starý palác na Blatné.

Nástěnné malby byly restaurovány v roce 1977, konkrétně byla odstraněna novější vrstva nátěru, poté byly stěny očištěny a nakonec došlo k zpevnění omítky.

V Zelené světnici najdeme témata světská i náboženská, která jsou doplněna heraldickou výzdobou. Podle zvolených témat se můžeme domnívat, že šlo Zdeňku Lvovi především o vyzdvižení svého rodu na pozadí náboženských a světských scén.¹⁴⁵ Dále zde chtěl poukázat na příbuzenské vztahy s důležitými šlechtickými rody v zemi, které zde byly reprezentovány malovanými erby.¹⁴⁶ V této místnosti však nejde pouze o heraldickou reprezentaci, i když šlechtickým erbům jsou zde věnována výsostná místa ve výši očí. Důležitou část zde tvoří také výjevy sakrální, ať už z života Panny Marie nebo sv. Barbory. Tyto scény jsou provedeny s velkou pečlivostí, můžeme se tedy domnívat, že na nich objednatelovi také velmi záleželo. Důležitou součástí

¹⁴¹ Dobroslava Menclová, *Blatná, státní hrad, město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 16

¹⁴² Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 56, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

¹⁴³ J. Krása, *Nástěnné malby Žirovnické Zelené světnice, Pozdně gotické umění*, Praha 1964, str. 283

¹⁴⁴ Obliba interiéru s převahou světských námětů ve výzdobě rostla. Kolem roku 1493 byla podobně vyzdobena Zvíkovská síň.

¹⁴⁵ Dobroslava Menclová, *Blatná, státní hrad, město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 16

¹⁴⁶ Dobroslava Menclová, *Blatná, státní hrad, město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 16

ikonografického konceptu je výjev se sv. Jiřím, patronem rytířů.¹⁴⁷ „Český patriotismus tu pak vystupuje v jednom z klenebních čel,“¹⁴⁸ kde se nachází výjev patrona sv. Václava. Domnívám se, že objednavateli této místnosti šlo určitě ve velké míře o reprezentaci své osoby a svého rodu. Zároveň zde také ukazuje, jak důležitou roli hrála v jeho životě víra. Je možné, že si Zdeněk Lev nechal tento pokoj vyzdobit jednoduše freskami, které považoval on sám za nejdůležitější, a kterými chtěl být obklopován každý den. Celý pokoj si dále nechal vyzdobit rostlinnými motivy, které vyplňují veškeré volné místo mezi sakrálními a profánními tématy i šlechtickými erby. Myslím si, že objednavatel Zelené světnice si navrhl svou pracovnu tak, aby se v ní především on sám cítil co nejlépe. Podle mého názoru chtěl pracovat v místnosti, která se svou výzdobou velice blízce podobá živé přírodě. Zelený pokoj se řadí k novému druhu malovaného interiéru, který se stává typickým ve střední Evropě na konci středověku.¹⁴⁹ Dekorace zelených pokojů má předstupně už ve 14. století, kdy vycházela nejspíše z oblíbenosti tapisérií s listovým pozadím (feuillage) a z grafiky, která poskytovala předlohy pro akantový dekor k různým účelům.¹⁵⁰ Poté, co přijdeme do místnosti, otevře se nám pohled na východní okno. Nad ním se dochoval fragment postav tří mužů.(obr. 24) Uprostřed stojí figura, která bude určující pro celou scénu, nejen proto, že má na hlavě královskou korunu, ale můžeme si všimnout také jejího postavení. Na rozdíl od zbývajících dvou postav je znázorněna celá a dva muži po stranách se k ní obracejí, z čehož se dá také vyčíst její urozenost. Na tomto výjevu jde pravděpodobně o zemského patrona sv. Václava, čemuž odpovídá i jeho podoba. Je oděn v rouchu hnědozelené barvy a má delší světle hnědé vlasy. Ve špaletách tohoto

¹⁴⁷ Jiří Kuthan, *Stavební dílo a mecenát Lva (+1485) a Zdeňka Lva (+1535) z Rožmitálu*, *Sborník Národního muzea v Praze, Řada A-Historie*, sv. 61, 2007, čís. 1 – 2, str. 55

¹⁴⁸ Jiří Kuthan, *Stavební dílo a mecenát Lva (+1485) a Zdeňka Lva (+1535) z Rožmitálu*, *Sborník Národního muzea v Praze, Řada A-Historie*, sv. 61, 2007, čís. 1 – 2, str. 55

¹⁴⁹ Josef Krása, *Nástěnné malířství*, str. 569, *Dějiny Českého výtvarného umění od počátku do konce středověku (I/2)*, Praha 1984

¹⁵⁰ Josef Krása, *Nástěnné malířství*, str. 569, *Dějiny Českého výtvarného umění od počátku do konce středověku (I/2)*, Praha 1984

okna se nachází christologický cyklus. První scéna zachycuje Narození Krista. Vidíme zde vyobrazení Marie, Josefa a malého Krista, který leží na slámě.(obr. 25) Marie, oděná celá v bílém, sedí u Krista a upřeně ho pozoruje. Její hlava je mírně nakloněna a ve výrazu tváře se odráží její štěstí. Vlnité dlouhé vlasy jí splývají až na záda a díky jejímu naklonění na pravou stranu, padá Marii jeden pramen vlasů přes levé rameno dopředu. Nad Marií stojí Josef v hnědozeleném šatu se semknutýma rukama. Na pravé mírně zvednuté ruce je drapérie oděvu pomačkaná. Na jeho trupu můžeme pozorovat mísovitý záhyb látky. V levém horním rohu na celou událost v salaši dohlíží dobytek, pod dřevěným přístřeškem. Výjev vlevo se nazývá Klanění tří králů.(obr. 26) Ve střední části scény je znázorněna Madona. Marie má na sobě opět bílý plášť, tentokrát lemovaný zlatou nití. Na levé ruce chová malého Krista. Hlavu má nakloněnou také doleva, jakoby chtěla být k dítěti co nejbližší. Malý Kristus natahuje k Marii i druhou ruku. Pomocí postavení těla, pohybu horních končetin, výrazu tváře a pohledu očí je zde znázorněn emocionální vztah matky a dítěte a jejich vzájemná láska. Vedle Madony stojí Josef, uklání se královi a děkuje za dary. První král klečí před Marií a malým Kristem a vztahuje k nim dlaň se zlatým pohárem. Druhý muž, který je opodál si sundává královskou korunu. Třetí mudrc stojí ve chlévě. Jeho barva pleti je odlišná od ostatních, má černé delší vousy a tmavší tvář. V dálce za Marií je znázorněna krajina a v ní hory a lesy. Na severní straně nad oknem se odehrává scéna zápasu Sv. Jiří s drakem, která je typická pro kult rytířství v pozdním středověku.¹⁵¹ Podobný námět můžeme najít o několik desetiletí později v hradní kapli Švihovské, zde je však viditelné vyspělejší zobrazení konkrétní krajiny.¹⁵² Ústřední postavou oblouku nad oknem je Sv. Jiří, (obr. 27) který je zde vyobrazen podle mého názoru podobně jako na díle od Raffaela.(obr. 28) Kompozice obou děl se v mnoha ohledech shodují. V komnatě blatenského zámku vidíme Sv. Jiří na koni, jak kopím zabíjí draka, zatímco vlevo od něj stojí mírně v pozadí princezna se zalomenýma rukama. Co se týče uspořádání

¹⁵¹ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 54, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

¹⁵² J. Pešina, *Obraz hradní kaple švihovské a začátky české krajinomalby*, *Umění* 1953, str. 104 (cit. podle Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 54, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985)

postav na obraze, liší se Raffaelův obraz pouze natočením koně. Jak v blatenské kapli, tak u mistra Raffaella můžeme v pozadí pozorovat krajinu s architekturou. Zatímco na slavnějším obraze nemůžeme poznat o jaké město či sídlo se jedná, v zelené světnici se dá předpokládat, že si objednavatel nechal vytvořit kopii jednoho ze svých hradů.¹⁵³

V první špaletě severního okna se nachází výjev Umučení 10 000 rytířů.(obr. 29) Jedná se o mnohofigurální scénu, na níž je zobrazeno deset nahých trpících mužů. Naproti tomu můžeme pozorovat sv. Markétu s drakem a Stětí sv. Barbory. (obr. 30) V levé části, blíže k oknu na červenošedém pozadí je znázorněna modlící se svěťce. Díky atributu draka, jehož hlava se nachází v pravém dolním rohu, můžeme identifikovat tuto ženu jako mučednici a pannu sv. Markétu.¹⁵⁴

Přímo vedle Sv. Markéty se nachází scéna Stětí Sv. Barbory, která je zde zpodobněna jako klečící žena se zavřenýma očima. Čelem je otočená k věži se sedlovou střechou a ruce má spjaté v modlícím gestu. Její roucho má světle červenou až narůžovělou barvu, pouze kolem krku má modrý pruh látky. Věž, před kterou žena klečí, musela být několikrát zmenšena, neboť svatozář Barbory dosahuje těsně pod střechu. Právě tato stavba zde hraje důležitou roli, jedná se totiž o atribut, díky kterému dokážeme celý výjev lépe interpretovat. Na této věži můžeme najít právě tři okna, jedná se o důležitý znak na stavbě, ve které byla Sv. Barbora držena. Za Sv. Barborou stojí muž s rozkročenýma nohama a v rukou svírá meč. Podle legendy by se mělo jednat o jejího otce, který odmítl její víru, snažil se jí doslova vytlouci Ježíše Krista z hlavy, a který jí nakonec i setnul. Sám prý byl po setnutí zasažen bleskem a usmrcen. Jeho výraz je nelítostný a zdá se, že každou chvíli přijde rychlý pohyb mečem a mladá žena zemře. Jeho oděv by mohl spadat do období gotiky, alespoň podle

¹⁵³ J. Pešina, *Obraz hradní kaple švihovské a začátky české krajinomalby*, *Umění* 1953, str. 104 104 (cit. podle Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 54, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985)

¹⁵⁴ Sv. Markéta byla kvůli své křesťanské víře dlouho mučena, ale její rány se vždy do druhého dne zacelily, nakonec ji byla podle legendy setnuta hlava, čímž její muka skončila. V zelené světnici na Blatenském zámku je zobrazena s drakem, který jí podle pověsti nabídl pomoc v době, kdy byla uvězněna. Sv. Markéta však v drakovi prokousla ďábla a jeho nabídku odmítla. Drak se pokusil Markétu pozřít, ale její dlouhé vlasy mu to nedovolily. Na závěr Markéta zapudila draka křížem.

špičatých bot. Nad střechou věže se vznáší anděl s bílým kusem látky. Podle legendy dával anděl bílý šat sv. Barboře na rány, které utrpěla při mučení železnými hřebeny, během cesty na popraviště. Na pozadí je zobrazena stejně jako u předešlých výjevů krajina s architekturou. Podle mého názoru, působí celá scéna dynamičtěji a dramatičtěji, než ty ostatní. Jedná se o ztvárnění jednoho jediného okamžiku před tragédií. Malíř zde zachycuje rysy ve tvářích obou postav, které jsou velice odlišné. Zatímco žena tiskne víčka očí k sobě, rty má pevně semknuté, tvář pobledlou a jen se modlí a čeká, muž se dívá přímo na její zátylek, odhaduje, kde by se jí měl meč přesně dotknout, aby byla o hlavu kratší. V jeho tváři nenajdeme ani stopu po lítosti, je pevně rozhodnut o svém činu. V oblouku nad jižním oknem se nachází světský výjev.¹⁵⁵ Odehrává se zde lovecká scéna, jejímž hlavním motivem je muž s lukem mířícím na jelena. (obr. 31) Na výjevu můžeme dále vidět smečku psů, kteří lovnou zvěř nejspíše vyhnali z houští a i nadále ji pronásledují. Když tento obraz porovnáme s předchozím dílem Stětí sv. Barbory, zdá se, jakoby ho maloval někdo jiný. Zatímco na předešlém obraze je celá scéna dobře propracovaná a z obrazu může divák mnohé vycítit, výjev štvanice působí odlehčenějším dojmem. V každém případě si myslím, že kompozice lovu vyžaduje větší prostor pro správné vyjádření skutečnosti. Na obzoru lovecké scény můžeme vidět krajinu s dvěma architektonickými objekty. Jedním z nich je hrad s vysokou věží a baštami, druhým opevněné město.¹⁵⁶ Podle literatury by se mělo jednat o hrad Rožmitál a opevněné město Blatnou, obě místa byla v té době ve vlastnictví Zdeňka Lva z Rožmitálu.¹⁵⁷ Ve výklenku okna na jižní straně komnaty se nachází mariánský cyklus. (obr. 32) Na levé straně spatříme dvě ženské postavy. Starší žena, která vychází z budovy je oděna v rouchu sytě červené až vínové barvy. Mladší dívka, která k ní přichází, má na sobě bílé šaty, které poukazují na její čistotu a nevinnost. Už jen podle vzhledu těchto dvou figur můžeme téměř bezpečně určit výjev jako

¹⁵⁵ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 54, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

¹⁵⁶ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 54, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

¹⁵⁷ J. Pešina, *Obraz hradní kaple švihovské*, *Umění* 1953, str. 99 (cit. podle Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 54, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985)

Navštívení. Starší žena zde představuje Mariinu sestřenici Alžbětu, která neočekávaně a zázračně otěhotněla. Druhá, mladší ženská postava je sama Marie, která jde Alžbětu pozdravit. Jakmile se potkají, dítě se v Alžbětě radostně pohne. Zdá se, že Alžběta má na sobě o jeden plášť více než Marie. Pokud si však uvědomíme, že Alžběta byla v této chvíli v šestém měsíci těhotenství, dá se lépe pochopit její svrchní část oděvu. Malíř se nejspíše snažil vyhnout tomu, aby musel znázorňovat ženu, která nosí dítě. Pomohl si zde velice šikovně červeným přehozem, který zakrývá téměř celou její postavu. Na pravé straně tohoto okna se nachází scéna s názvem Zvěstování.(obr. 33) Hlavní námět je zasazen do gotického interiéru, připomínajícího kostel, „což by mohl být odkaz na Pannu Marii v roli služebnice v chrámu, která tkala chrámovou oponu.“¹⁵⁸ Odehrává se zde okamžik, popsáný v evangeliu podle sv. Lukáše, kdy nic netušící Pannu Marii navštíví anděl Gabriel a řekne jí, cituji: „Zdravím tě, milostí obdařená, Hospodin s tebou!“¹⁵⁹ Anděl je oděn do šatů zlaté barvy, přes které má přehozen červený plášť.¹⁶⁰ V ruce drží pásku, na které býval dříve s největší pravděpodobností nápis z Lukášova evangelia, zmíněný výše. Jeho tvář působí milým dojmem, dívá se na ženu s úctou, neboť ví, pro jakou úlohu byla stvořena. Panna Marie je oděna v bílé barvě, která podtrhává její panenskou čistotu. Pravou rukou listuje v knize, zatímco levá ruka se nachází v klidné poloze u těla. Detaily Mariiny tváře se bohužel nedochovaly, ale z natočení její hlavy můžeme usuzovat, že hledí na anděla, dříve pravděpodobně s mírně překvapeným výrazem v obličeji. Na levé straně od okna na východní stěně je zobrazena scéna Adama a Evy. (obr. 34) Jedná se o dvě nahé postavy, které jsou znázorněny na zeleném pozadí s prvky žluté a červené barvy. Okamžik, který zde malíř ztvárnil, známe ze Starého zákona. Je to chvíle, kdy Eva utrhlá ze stromu jablko a ochutnává ho, zatímco Adam ji pozoruje, čemuž napovídá výraz jeho tváře, ve které vidíme údiv a překvapení. Bohužel na tomto výjevu nenajdeme hada, který by měl být pro tuto kompozici typickým prvkem. Mohlo se ale také stát, že ho umělec na stěnu

¹⁵⁸ www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/135703-hans-von-aachen-zvestovani-panne-marii , 23.3. 2012

¹⁵⁹ Evangelium podle sv. Lukáše, *Bible Svátá*, překlad Alexandr Flek, Praha 2011, str. 1320

¹⁶⁰ Současnou barevnost je třeba brát s rezervou, nemůžeme zde s jistotou říci, že tyto barvy zde byly i původně. Přiklání bych se však k možnosti, že zlaté šaty měl anděl vždy, neboť tato barva ukazuje na svátečnost a výjimečnost celého děje.

ztvárnil a on se jen ztratil mezi stonky rostlin, jejichž zkroucený tvar by mohl připomínat tělo plaza.

V oblouku na západní stěně komnaty najdeme mnohofigurální výjev.(obr. 35) Na výjevu je zobrazeno několik postav v akci, kterou nelze z důvodu velké fragmentárnosti popsat. Dá se pouze říci, že lidé na levé straně jsou v určitém vztahu k osobě na straně pravé, která všechny ostatní převyšuje. Mohlo by se jednat o vladaře, který mluví ke svému lidu. „*Existuje také další domněnka, že se jedná o výjev z legendy o Sv. Alžbětě Durynské, která nebyla zatím vyvrácena.*“¹⁶¹ Na pozadí se nachází hornatá krajina, v ní několik panských sídel a na horizontu opevněné město. V pravé části kompozice je umístěn kostel, který podle mého názoru svou podobou připomíná kostel v Blatné.

3.3.1.1.) Heraldická výzdoba Zelené světnice

Na nejdůležitějším místě celé komnaty, tj. přímo proti vchodu na východní straně, se nachází erb pánů z Rožmitálu a na Blatné.(obr. 36) „*Pokrývá štítem, přilbou a fafrnochy část stěny nad výjevem Adama a Evy.*“¹⁶² Erb je rozdělen na čtyři části, v prvním a čtvrtém zlatém poli je umístěna černá sviní hlava, což je typický znak rodu Buziců, ze kterého pocházejí i Rožmitálští. Z důvodů odlišení od ostatních větví přijali páni z Rožmitálu navíc zlatého lva v modrém poli.¹⁶³ Právě ten se nachází ve druhé a třetí čtvrtině erbu. V klenotu přilby nalézáme opět symbol černé sviní hlavy. Celý erb pánů z Rožmitálu je umístěn na červeném pozadí, což podle mého názoru ještě umocňuje, že se jedná o nejdůležitější znak v této místnosti neboli znak, patřící objednavateli celé této výzdoby. Dále by se zde měly nacházet erby pánů z Kolovrat a pánů z Roupova.(obr. 37) Znakem pánů z Roupova byl v první polovině 14. století pouze svislý pruh, který můžeme nalézt v blatenské výzdobě komnaty. Pozdější podoba, která vznikla až kolem poloviny 15. století už má na celém poli zlatou orlici. Důvodem

¹⁶¹ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 54, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

¹⁶² Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 54, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

¹⁶³ Josef Janáček, Jiří Louda, *České erby*, Praha 1988, str. 254

jejího přidání mohlo být povýšení vladyků do panského stavu.¹⁶⁴

Na vedlejší stěně vidíme znak, který má černé pole a v něm je umístěna bílá labuť. Erb s bílou labutí uprostřed můžeme připsat pánům ze Švamberka.(obr. 38) Tento erb se jako většina dalších dále vyvíjel. Největší změna přišla roku 1614, kdy Švamberkové zdědili rožmberské panství a získali tak povolení dát znak Rožmberků částečně do svého erbu. Jeho podoba byla poté pravděpodobně taková, že rožmberský znak byl v pravé části a švamberský v levé polovině.¹⁶⁵ Pod výjevem lovu v oboře se uprostřed rozprostírá erb pánů Švihovských z Rýzemberka. Můžeme ho zde vidět v jeho počáteční fázi, kdy se na černém poli nacházejí tři stříbrné pruhy. Podle pověsti tyto tři pruhy symbolizují řeky, které protékaly jejich panstvím – Otavu, Úhlavu a Vltavu.¹⁶⁶ Literatura dále uvádí, že pruhovaná část štítu bývala občas oddělená zlatým tenkým proužkem.¹⁶⁷ Tuto trojici erbů uzavírá znak pánů z Rožmberka. Uprostřed stříbrného pole je znázorněna pětistá rožmberská růže v černé barvě. Na další stěně blatenské zelené světnice se nachází čtveřice erbů.(obr. 39) Jako první můžeme vidět znak pánů z Kunštátu, na jejichž erbu jsou v horní části umístěny dva černé pruhy. Podle heraldické literatury by se zde měly objevit pruhy tři.¹⁶⁸ Dle mého názoru byl jeden pruh při rekonstrukcích omylem překryt nebo nebyl objeven z důvodu špatné znalosti heraldických symbolů. Ve 13. století byly pruhy rozmístěny rovnoměrně na celém štítu, později se posunuly více nahoru.¹⁶⁹ Jako druhý je zobrazen vedle erbu pánů z Kunštátu znak pánů z Hradce, což byl jeden z nejvlivnějších šlechtických rodů, blízce spřízněn s Rožmberky. Podobně jako rod Vítkovců měli i páni z Hradce na erbu pětistou růži. Měla ale jinou podobu, byla umístěna v modrém poli a její barva byla zlatá. Původní zlatou růži můžeme najít ve znaku Jindřichova Hradce, což je město, podle kterého se tento rod jmenoval.¹⁷⁰ Znak tohoto města má v modrém poli zlatou pětistou růži s červeným středem. Pokud se zaměříme na náš blatenský erb, zjistíme,

¹⁶⁴ Josef Janáček, Jiří Louda, *České erby*, Praha 1988, str. 250

¹⁶⁵ Josef Janáček, Jiří Louda, *České erby*, Praha 1988, str. 300

¹⁶⁶ Josef Janáček, Jiří Louda, *České erby*, Praha 1988, str. 302

¹⁶⁷ Josef Janáček, Jiří Louda, *České erby*, Praha 1988, str. 302

¹⁶⁸ Josef Janáček, Jiří Louda, *České erby*, Praha 1988, str. 170

¹⁶⁹ Josef Janáček, Jiří Louda, *České erby*, Praha 1988, str. 170

¹⁷⁰ www.erby.wz.cz/ceskaslechta/zvrtby.htm , 10.3.2012

že s barevností je to v tomto případě zcela jinak. V komnatě je vyobrazen erb, na kterém vidíme stříbrnou růži s černým středem a na zlatém pozadí. Jako třetí erb z této čtveřice můžeme jmenovat znak pánů z Gutštejna nebo také z Vrtby. Oba rody měly erb shodný. Skládal se ze třech paroží černé barvy. Erb s trojími jeleními parohy náležel Hroznatovcům čili potomkům Hroznaty, což byl zakladatel kláštera v Teplé.¹⁷¹ Na zámku v Blatné jsou parohy na erbu pánů z Gutštejna zkříženy. Poslední erb v řadě můžeme připsat pánům z Koldic. Jeho štít je v půlce vodorovně přepůlený. V horní části zlaté barvy dominuje černý lev, v dolní polovině se nachází čtyři červené a čtyři stříbrné pruhy. Na zámku v Blatné se tento erb dochoval bohužel jen fragmentárně, z dnešní podoby nemůžeme určit jeho původní barevnost, ale hlavní rysy a dělení zůstalo. Erb pánů z Koldic můžeme najít i v Zelené světnici na hradě Houska, kde je vyobrazen velice podobně jako na zámku v Blatné. Na Housce je však výzdoba Zelené kaple lépe dochovaná, než na Blatné, myslím si, že vzájemná komparace by byla velice zajímavá pro další bádání. V dalším popisu heraldické výzdoby se nyní přesuneme pod výjev Sv. Jiří, který bojuje s drakem.(obr. 40) První erb zleva v této linii, by měl náležet pánům z Vartembergu. Jeho barevnost se bohužel špatně dochovala, můžeme jen odhadovat, jak mohl vypadat původně. Znak pánů z Vartembergu by měl mít vertikálně rozdělené pole na půl. Levá část by měla být zlatá a pravá černá. U blatenského vyobrazení tohoto erbu se zdá, že to bylo právě naopak. Musíme však brát v úvahu, že dosud z neznámého důvodu byla téměř u všech erbů barevnost chybně zrestaurovaná nebo velice poničena. Z čehož vyplývá, že tento znak mohl vypadat správně, tj. zlatočerný. Druhý erb můžeme připsat k rodu z Cimburka. „*Starodávný erb pánů z Cimburka řadíme k erbům mluvícím, protože naznačuje jméno svých nositelů – je v něm vyobrazeno cimbuří.*“¹⁷² Různé linie tohoto rodu měly odlišné uspořádání cimbuří. Buďto bylo více pod sebou, mělo menší či větší zuby nebo více či méně řad, pokaždé však zůstávala stříbrnočervená barevnost celého pole. Tři krácející žlutí levharti nad sebou tuto řadu uzavírají.¹⁷³ Dva krácející levharti jsou podle některých zdrojů znakem rodu Hohenhole, ale jejich podobnost s blatenským erbem se mi zdá

¹⁷¹ Josef Janáček, Jiří Louda, *České erby*, Praha 1988, str. 338

¹⁷² Josef Janáček, Jiří Louda, *České erby*, Praha 1988, str. 56

¹⁷³ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 55, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

neopodstatněná.¹⁷⁴ Znak tří kráčejších levhartů nad sebou připomíná jinak součást královského anglického znaku datovaného do doby Richarda I. Lví srdce, jenž vládl v letech 1189-1199. V okenní špaletě nad výjevy Narození Krista a Klanění tří králů je umístěn erb patřící rodu Šternberků. (obr. 41) Uprostřed modrého pole je vyobrazena osmicípá hvězda zlaté barvy. Občas se objevuje znamení pouze šesticípé hvězdy, které náleží stejnému rodu, ale vyskytuje se jen zřídka. V našem případě se původní a zároveň správná barevnost pole nedochovala. Z bližší vzdálenosti můžeme pozorovat pouze drobné modré fragmenty, jinak je pole celé bílé. Jak už jsem předeslala výše, symbolem tohoto erbu je hvězda, která se řadí v německém jazyce i k tzv. mluvícím znamením pánů ze Šternberka.¹⁷⁵ Po roce 1241 nechává Zdeslav vybudovat hrad nad řekou Sázavou a dává mu jméno podle svého rodového znaku (Stern – hvězda) – Šternberk. Poté vznikají na objednávku Šternberků i další hrady stejného jména. Mezi scénami Umučení 10 000 rytířů, Stětí sv. Barbory a sv. Markétou nacházíme znak rodu Zajíců z Hazmburka. (obr. 42) Erb je rozdělen na 4 pole modré a zlaté barvy. Ve dvou polích s modrým pozadím jsou vyobrazeni běžící zajíci a ve zbylých polích jsou na zlatém pozadí černé sviní hlavy. Jako všichni příslušníci rozvětveného rodu Buziců, měli páni z Hazmburka na erbu nejdříve jen samotnou sviní hlavu, a to asi až do roku 1340, poté přijali znak zajíce a získali tak jméno Zajícové.¹⁷⁶ V Zelené světnici byl tento znak zjevně zrekonstruován, neboť jeho barevnost odpovídá jako jedna z mála skutečnosti. Jako další můžeme jmenovat erb s ostrvemi.¹⁷⁷ (obr. 43) Tento erb lze stěží heraldicky umístit, neboť erbů s ostrvemi najdeme v historii české šlechty mnoho. Tyto znaky se odlišují především díky klenotu, ten však v blatenské komnatě chybí. Počet jednotlivých pahýlů na našem znaku je devět. Shodný počet jsem však na žádném jiném erbu nenašla. Zdá se, že největší shoda panuje u erbu pánů z Lipé nebo Dubé, což potvrzuje i Karel Petrán v blatenském sborníku.¹⁷⁸ Posledním heraldickým znakem v Zelené světnici je erb pánů z Veitmíle, který je vyobrazen v okenní špaletě. (obr. 44)

¹⁷⁴ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 55, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

¹⁷⁵ Josef Janáček, Jiří Louda, *České erby*, Praha 1988, str. 296

¹⁷⁶ Josef Janáček, Jiří Louda, *České erby*, Praha 1988, str. 345

¹⁷⁷ ostrve je označení pro kmen, který má na sobě suky a pozůstatky osekáných větví

¹⁷⁸ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 55, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

Znamením v erbu pánů z Veitmíle je žernov čili mlýnský kámen v bílém kruhu.¹⁷⁹ Zbytek pole má červenou barvu. V našem případě je pole barvy černé, neboť se původní barevnost nedochovala. „*Heraldická výzdoba v komnatě měla reprezentovat postavení majitele hradu, příslušníka nevelké skupiny panských rodů, která se koncem 15. století stala vládcem v zemi.*“¹⁸⁰ Na závěr této části, která se zabývala zelenou světnicí, bych ráda shrnula její celkovou výzdobu. V pracovně Zdeňka Lva z Rožmitálu převládá zelená barva a rostlinné motivy. Výše popsané scény, ať už světské nebo náboženské jsou zasazeny do jednotlivých rámců, které propojují mezi sebou rostlinné ornamenty. V jednotlivých rozvilinách můžeme nalézt muže s pohárem, loutnou a palicí.(obr. 45) Jaký význam tyto figury měly, zatím nebylo zjištěno, ale dle mého názoru například muži s loutnou a s palicí ožívují daný prostor, působí na diváka milým dojmem a dotvářejí tak příjemný pocit pro člověka, který musel v dané místnosti pobývat. Pokud si budeme rostliny prohlížet pečlivěji, objevíme u jejich stonků ptáky a mnoho rozdílných pupat nebo květů, které jsou i přes všechny své drobné odchylky vytvořené podle jednotného konceptu a utvářejí vzájemně jeden velký organický celek, který proplouvá celou komnatou a zanechává v člověku pocit, že se nachází v zahradě plné ptáků a kvetoucích bylin.

3.4) Rožmitálský palác

Později bylo k věži z levé strany přistavěno křídlo, tato stavba mohla proběhnout v další pozdně gotické fázi, čemuž by nasvědčoval i nález portálků v přízemí z období pozdní gotiky.(obr. 46) Dobroslava Menclová uvádí, že je Rožmitálský palác mladší a pozdně gotické portálky tam byly zazděny dodatečně. Přesná datace této budovy zůstává tím pádem nejasná. Její přízemí je zaklenuté valenou klenbou a sloužilo

¹⁷⁹ Josef Janáček, Jiří Louda, *České erby*, Praha 1988, str. 162

¹⁸⁰ Karel Petrán, *Gotická nástěnná malba na zámku Blatná*, str. 55, in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí v Blatné*, Blatná 1985

s největší pravděpodobností k ustájení koní. Pas, který se nachází uprostřed klenby, nese příčné zdi vyšších podlaží, jejichž stropy byly v 19. století nově upraveny.¹⁸¹

3.5) Kaple Panny Marie

Gotická kaple se nachází ve 2. patře Rožmitálského paláce za sanktusovou věžičkou. (obr. 47) Na jejím místě bývalo dříve otevřené podkaplí, které zde mohlo vzniknout už ve 14. století. Zprávy o vysvěcení kaple uvádějí rok 1515, kdy se domníváme, že už stavba měla z větší části dnešní podobu. V tomto roce byl svatostánek doplněn o polygonální závěr a novou křížovou klenbu. Trojboký závěr je postaven na mohutném soklu, který zakončuje profilovaná římsa. Směrem nahoru jsou postaveny opěrné pilířky, na hranách polygonu. Mezi nimi se nacházejí vysoká, úzká okénka s lomeným obloukem a jednoduchou kružbou. Na místě současné hladké nástavby byla dříve nejspíše starší, která se napojovala na bývalý hrázděný hradební ochoz.¹⁸² Prostor pod kaplí s mírně nepravidelnou křížovou klenbou má portálek z období pozdní gotiky, kterým se můžeme dostat pod závěr kaple. V těchto místech se nachází valená klenba. Dnešní podoba kaple se skládá z lodi o mírně obdélném půdorysu, na kterou navazuje presbytář s trojbokým závěrem. Celá kaple je zaklenuta křížově s menšími odchylkami. Tenká žebra hruškového tvaru „*dosedají v patkách na římsové hlavice polygonálních nástavců oblých přípor.*“¹⁸³ Žebra se protínají ve svornících terčového tvaru. Kružbové okno, uvnitř se čtyřlístem se dříve otvíralo do nádvoří. Dnes se v těchto místech nachází chodbový trakt.

Co se týče výzdoby kaple, můžeme zde vidět hlavní oltář, který svým pojetím spadá do období rokoka, tím myslím především zlaté části a rokaje. Byl sem umístěn pravděpodobně za Serényiů. Ze stejné doby pochází i současná dřevěná kruchta, (obr. 48) která nám zastiňuje pohled na gotické lomené okno. (obr. 49) Velice zajímavé je zde

¹⁸¹ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 22 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

¹⁸² František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 20 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

¹⁸³ Dobroslava Menclová, *Blatná, státní hrad, město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 16

spojení gotické klenby s rokokovou výbavou kaple. Na hlavním oltářním obraze je znázorněn sv. Ondřej s křížem, o kousek výš se nám skýtá pohled na Madonu.(obr. 50) Po stranách stojí sochy evangelistů, kteří vzhlížejí na sv. Ondřeje.

3.6) Palác Benedikta Rieda

Za vlády Zdeňka Lva z Rožmitálu byla vytvořena nejvýznamnější stavba celého komplexu, a to nejpravděpodobněji přestavbou tehdejší budovy menších rozměrů na jihozápadě.(obr. 51) Vedle Rožmitálského paláce tak vzniká z rukou královského stavitele Benedikta Rieda architektura, která svou krásou a architektonickým pojetím zastiňuje všechny stavby kolem, včetně vstupní věže. O samotné postavě tohoto stavitele nemáme mnoho informací. Víme jen, že měl „*vztahy k Poddunají, Frankům a Hornímu Sasku.*“¹⁸⁴ Pavel Kalina dále uvádí, že byl určitě ženatý, protože existují zmínky o jeho dětech – Anně, Wolfovi, Zikmundovi a Sixtovi. Podle Pavla Kaliny nevíme, co Ried postavil před svým pobytem v Čechách a jaký byl důvod jeho povolání na královský dvůr.¹⁸⁵ Pavel Vlček však píše, že Benedikt Ried pracoval krátce před příjezdem do Čech na opevnění v Burghausenu an der Salzach, které si objednal Jiří z Landshutu (švagr Vladislava Jagellonského).¹⁸⁶ Také uvažuje o tom, že byl Ried do Prahy pozván „jako fortifikační inženýr.“¹⁸⁷ Jeho úkolem v Praze bylo vytvoření opevnění traktu královského paláce.¹⁸⁸ V jeho tvorbě můžeme najít zcela jiné konstrukční prvky, které nebyly doposud známé.¹⁸⁹ Mezi jeho nejvýznamnější díla patří zaklenutí Vladislavského sálu na Pražském hradě, pravděpodobně i částečné zaklenutí

¹⁸⁴ Pavel Vlček, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, str. 544

¹⁸⁵ Pavel Kalina, *Benedikt Ried a počátky Záalpské renesance*, Praha 2009, str. 24

¹⁸⁶ Pavel Vlček, *Dějiny architektury renesance a baroka*, Praha 2006, str. 130

¹⁸⁷ Pavel Vlček, *Dějiny architektury renesance a baroka*, Praha 2006, str. 130

¹⁸⁸ Pavel Vlček, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, str. 546

¹⁸⁹ Pavel Kalina, *Benedikt Ried a počátky Záalpské renesance*, Praha 2009, str. 43

kostela sv. Barbory v Kutné Hoře, dále mu můžeme připsat kostel sv. Mikuláše v Lounech, kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mostě atd.¹⁹⁰

Jméno stavitele Benedikta Rieda se objevuje v korespondenci se Zdeňkem Lvem z Rožmitálu, objednavatelem jihozápadního paláce na Blatné. Můžeme tedy tvrdit, že autorství připisované právě tomuto staviteli stojí na reálných základech. Prameny dále uvádějí, že podnětem k postavení této budovy byla svatba Zdeňkova syna, Adama Lva, která proběhla roku 1516. Tuto informaci lze těžko potvrdit, i když existují doklady o tom, že Zdeněk Lev roku 1523 narychlo žádal zedníky z Velhartic, aby pomohli staviteli s novým palácem. Že ještě roku 1530 nebylo palácové křídlo na jihovýchodní části nádvoří dostavěno, naznačuje dopis pana Zdeňka, který poslal synovi na Blatnou. Píše v něm: „*Chci dáti s mistrem Benediktem mluvit, by některý den na Blatné jel pro tu potřebu, kterouž jsi mi oznámil*“.¹⁹¹ Benediktu Riedovi bývá někdy připisováno i vytvoření valu s dvojitým příkopem. Za působení Benedikta na Blatné už podle mého názoru hradní komplex vodní příkop měl. Ried se tak mohl podílet už jen na vylepšení obranné funkce valu. Můžeme zde vidět palác, který byl vytvořený mezi lety 1515(1523) – 1530 a svou výškou a fasádou se velmi odlišuje od ostatních budov hradního jádra.(obr. 52) Nejvýraznějším motivem jsou dvojice arkýřů na severním a jižním boku fasády.¹⁹² Byly umístěny na konzolách a mají na každé straně dvoudílné okno s kamenným ostěním a nadokenní římsou. Arkýře byly postaveny nakoso, takže lépe vyniká jejich tvar. Díky tomu, tyto prvky více vyčnívají z jinak hladké fasády, na které můžeme právě zásluhou postavení arkýřů, pozorovat lámání světla. „*Ke slovu se zde hlásí bizarní plastičnost pozdního středověku, jejíž obdobou v malířství je tzv. lámaný sloh*“.¹⁹³ „*Veliká renesanční okna seřazená přesně podle vertikálních a horizontálních os, i symetrické rozložení arkýřů už na první pohled*

¹⁹⁰ Pavel Vlček, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, str. 547

¹⁹¹ Pavel Vlček, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, str. 547

¹⁹² František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 25 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

¹⁹³ Dobroslava Menclová, *Blatná, státní hrad, město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 20

*naznačuje nový architektonický směr.*¹⁹⁴ Ten se dostává po polovině 15. století a dále během století 16. z Itálie přes další země až do Rakouska a na jih Německa.¹⁹⁵

Horní část paláce uzavíralo hrázděné patro, tvořené arkýři se štíhlými jehlancovými stříškami. Okolo roku 1952 bylo toto patro strženo a nahrazeno novým, které můžeme pozorovat na Riedově paláci i dnes.(obr. 53) Je postaveno z cihel a jeho nezbytnou část tvoří řada oken. Do paláce se vstupovalo „*širokým půlkruhovým portálem s okosenými hranami.*“¹⁹⁶ Podobný se nachází i o kousek dál, kde je součástí přístavku se schodištěm.¹⁹⁷ Na západní straně byl přitisknut k paláci přístavek nepravidelného půdorysu.¹⁹⁸ Svým tvarem byl přizpůsoben poloze paláce, který „*téměř vrůstal do hradební zdi.*“¹⁹⁹ Na východní straně paláce můžeme najít pozůstatky ochozu, který zajišťoval komunikaci nutnou k obraně. Předpokládá se, že přístavek u západní stěny paláce byl postaven tak těsně, že nebylo možné procházet parkánem, z tohoto důvodu byla nejspíše cesta kolem nároží vybudována. Větší část jižního průčelí paláce tvoří hradební zeď s terasou, která byla vybudována v úrovni druhého patra.²⁰⁰ Uvnitř byl palác rozdělen jednoduše, v suterénu měl dva sklepy s valenými klenbami z lomového kamene, v obou patrech byl dělen na dva prostory s plochými stropy.

¹⁹⁴ Dobroslava Menclová, *Blatná, státní hrad, město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 19

¹⁹⁵ Dobroslava Menclová, *Blatná, státní hrad, město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 19

¹⁹⁶ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 25 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

¹⁹⁷ Podle Dobroslavy Menclové bylo toto schodiště v rohu dvou křídel Riedova paláce. Druhá část byla odbourána v 19. Století z důvodu dobrého výhledu do parku, nasvědčuje tomu i západní průčelí, které mělo kdysi nějaké pokračování, neboť otvory v něm nejsou původní. V knize Dobroslavy Menclové se dále dozvíme o popisu hradu ze 17. století, kde byl v dnes průchozím místě jeden malý altán a jeden velký bez střechy a pod ním vězení Jordánka. Existuje zde tedy domněnka, že na tomto místě byla budova s lodžii, jejíž součástí se musela stát i románská kaple, která mohla být používána i jako vězení. Tato informace vnáší nové poznatky k problematice románské kaple. (Dobroslava Menclová, *Blatná, státní hrad město a památky v okolí*, Praha 1964)

¹⁹⁸ Dobroslava Menclová, *České hrady, díl druhý*, Praha 1972, str. 419

¹⁹⁹ Dobroslava Menclová, *České hrady, díl druhý*, Praha 1972, str. 419

²⁰⁰ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 25 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

V dnešní době jsou tyto místnosti rozděleny příčkami, kterými si poslední majitelé vytvořili obytné prostory v empírovém stylu. František Hildprandt si v jednom z těchto pokojů vytvořil vlastní salonek a vybavil ho empírovým nábytkem, který dostal podle dochovaných pramenů od francouzské císařovny k sňatku roku 1822. „*Klenuté byly jen trojboké arkýře, jimiž se každá z obou místností otvírala, jak do parkánu, tak do nádvoří.*“²⁰¹ Arkýře zůstaly až do dnešní doby zaklenuty výšečovými klenbami a odděleny klenebními pasy.

4) Pozdější proměny zámku

4.1) Rozdražovští

Roku 1575, kupuje Blatnou Jan z Rozdražova, hrabě a šlechtic z Polska. Roku 1585 Jan z Rozdražova umírá a zanechává na Blatné svou manželku Hedviku z Lobkovic s dvěma syny. Jakmile nejstarší syn Václav z Rozdražova nabyl dospělosti, stal se z něho až do roku 1625 držitel blatenského panství. V dobách Václava z Rozdražova Blatná vzkvétá, roku 1601 je dokonce povýšena císařem Rudolfem II. na poddanské město, což dokládá listina ze 4. října téhož roku. Co se týče zámku, vzniká za Václava nové Rozdražovské křídlo napravo od vstupní věže, dále nechává přestavět horní patro Riedova paláce a podle některých pramenů i horní část věže. Situace v Čechách však není zcela příznivá. Václav jako hluboce věřící katolík byl „*oddán Matyášovi a císaři Ferdinandovi II.*“²⁰², a tak se nezúčastnil roku 1618 stavovského povstání, neboť nechtěl uznat Fridricha Falckého českým králem.²⁰³ Tento čin odstartoval sled rychlých a především tragických událostí pro blatenský zámek. Nejdříve na hrad zaútočili stavovští vojáci, poté i Mansfeldova družina. Po Stavovské povstání, které skončilo až roku 1620, byla Blatná zcela vydrancovaná. Roku 1622 nechal Václav svou manželku na panství v Blatné a sám zatím spravoval

²⁰¹ Dobroslava Menclová, *Blatná, státní hrad město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 16

²⁰² F.A.Heber, *České hrady, zámky a tvrze, Jižní Čechy*, Praha 2008, str. 7

²⁰³ F.A.Heber, *České hrady, zámky a tvrze, Jižní Čechy*, Praha 2008, str. 7

sídlo Pumstorf ve Slezsku. Václav z Rozdražova roku 1625 umírá a Blatná tak zůstává jeho nezletilým dětem, za které se o panství dále stará vdova, Marie Anna. Roku 1645 přebírá panství nejstarší syn František Ignác Rozdražovský, jeho bratr Ferdinand zanedlouho na to umírá v tureckém zajetí, a tak je František jediným majitelem Blatné. I když se dvakrát oženil, nezanechal po sobě žádného potomka, a tak roku 1691 vymírá rod Rozdražovských po meči.

4.1.1) Rozdražovský palác

Stavba vznikala na počátku 16. století, v době kdy na Blatné pobýval Václav z Rozdražova.²⁰⁴ O jejím stáří se však vedou spory do dnes, podle novější literatury by mělo být stavení vloženo do starších pozdně gotických zdí, starší prameny uvádějí, že se jednalo o nový palác, na jehož místě dříve nic nestálo. Toto křídlo má široké dvouramenné schodiště, se segmentovými klenbičkami.²⁰⁵ Podesty reprezentačního schodiště mají křížové zaklenutí. Dnes najdeme po pravé straně od vstupní věže palác, který byl barokně přestavěn z důvodu požáru, který severovýchodní křídlo pohltil roku 1763.(obr. 54) Tato nákladná přestavba byla dokončena roku 1767, na což by měl upozorňovat letopočet nad vstupem. Mezi Starým palácem a Rozdražovským křídlem byla vytvořena v renesanční době spojovací menší stavba, která je odsazená od dvorního průčelí. Toto spojovací křídlo má sice jen jedno patro, ale ze všech palácových budov se může pyšnit nejkrásnější fasádou, kterou pokrývá obnovená sgrafitová rustika. V přízemí se nachází arkády, pod kterými vzniká malé loubí, v dnešní době slouží k posezení v cukrárně u Johanky. V dřívějších dobách sloužily tyto

²⁰⁴ August Sedláček, *Hrady zámky a tvrze KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO*, Praha 1997, str. 180

²⁰⁵ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 27 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

prostory jako kuchyně a vinopalna. V prvním patře i v arkádovém přízemí se dochovaly klenby s trojúhelníkovými výsečemi z období renesance.²⁰⁶

4.2) Serényiové

Za Serenyiů bylo panství velmi dobře obhospodařované a bylo na něm provedeno množství stavebních úprav, především v barokním stylu. Z důvodu požáru v roce 1763, muselo být přestavěno především Rozdražovské křídlo, které bylo ničivým ohněm podstatně zasažené. Další stavební úprava probíhala v zámecké oboře, kde byl postaven domek v empírovém stylu s dvouramenným schodištěm, který se dochoval až do dnešní doby. Roku 1798 prodali Serényiové, panství v Blatné baronu Václavu Karlovi Hildprandtovi z Ottenhausenu, jehož rod se usadil v Čechách už na začátku 17. století.²⁰⁷

4.3) Hildprandtové z Ottenhausenu

Václav Karel Hildprandt z Ottenhausenu byl velice dobrý hospodář, na jeho podnět tak vyrostly u Blatné ovčírny a železné hamry. Jeho syn a nástupce František Hildprandt spravoval statek ve stejném duchu. Roku 1813 nechal v Blatné vybudovat jeden z nejstarších českých cukrovarů a v blatenské oboře vznikly na jeho přání romantické jeskyně a skaliska, na jejichž stavbě se podíleli chudí blatenští občané. Během přestaveb byly přemístěny ze svého původního místa různé gotické portálky a byly zazděny zcela jinam. Takový příklad portálu najdeme na přístavku u Starého paláce, který dnes slouží jako hlavní vstup. Některé prameny dokládají použití bouraného materiálu z románské kaple na stavbu válcových pilonů na začátku

²⁰⁶ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 27 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

²⁰⁷ Dobroslava Menclová, *Blatná, státní hrad město a památky v okolí*, Praha 1964, str. 23

kamenného mostu nebo menší přístavek, který spojoval palác Starý s palácem Rozdražovským.²⁰⁸ Roku 1809 nechal František Hildprandt strhnout dřevěný most a nahradil ho kamenným se železným zábradlím. Dále rozhodl o částečných úpravách původní obory na anglický park, kde byly na jeho přání vytvořeny romantické jeskyně. Na východním průčelí paláce se za jeho pobytu objevil dekorativní prvek s vyobrazeným erbem Hildprandtů z Ottenhausen. Počátkem 19. století nechal František Hildprandt přepatrovat Rožmitálský palác a vybudovat nový chodbový trakt, který pokračoval i před vstupní věž. Zlepšilo se tak propojení mezi Riedovým palácem, ve kterém mělo panstvo své pokoje, s palácem Rozdražovským. Předpokládá se, že na tomto místě byla dříve pavlač. Vzniká tak podloubí, zaklenuté segmentovou klenbou, které se plynule napojuje na nádvoří. Mezi lety 1850 – 1856 byla chodba z Rejtova paláce přebudována na prosklenou lodžii. Dále zde byl také vytvořen trojboký arkýř, který má napodobovat arkýře od architekta Benedikta Rieda, Rožmitálský palác by tak měl lépe navazovat na palác Riedův. Roku 1827 prodal František Hildprandt všečen svůj majetek Ferdinandu Hildprandtovi z Ottenhausenu. I on byl dobrým majitelem blatenského panství. Za jeho pobytu na Blatné, zde působil tři roky významný český filozof a vědec Jan Evangelista Purkyně. Vystupoval zde jako domácí učitel jeho syna Roberta Hildprandta, který byl jeho myšlenkami ovlivněn i v pozdějším životě a stal se z něho tak zastánce zájmů národa českého.²⁰⁹ Poté, co se podepsal na novogotických přestavbách zámku v Blatné, stal se poslancem ve vídeňské říšské radě. Šlechtic Robert Hilprandt dokázal jako jeden z mála bojovat se zbraní v ruce za zájmy českého národa a za to patří jemu i jeho učiteli Janu Evangelistu Purkyňovi velký dík. Za působení Roberta Hildprandta byl proveden poslední větší stavební zásah na Blatné letech 1850 – 1856. V této době probíhají podle návrhů architekta Bernarda Gruebera z Mnichova úpravy fasád ve stylu romantické anglické gotiky. Právě tehdy je umístěn znak Hildprandtů na průčelí Rožmitálského paláce (obr. 55) a na střeše se objevují vikýře. V 19. Století přidal Robert Hildprandt do zalesněné části dřevěné divadlo s mansardovou střechou. Další synové Ferdinanda Hildprandta se nezúčastňovali politických bojů, raději zasvětili svůj život umění. Jako druhý se narodil Ferdinandovi

⁸¹ František Kašička, Bořivoj Nechvátal, *Vodní hrad v Blatné od svých počátků do současnosti*, str. 33 in: Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011

²⁰⁹ Martin Šimek, *Památky Blatná*, Plzeň 2004, str. 8

syn Karel, který i přes vojenskou službu za první světové války, miloval kresbu a malbu. V oblasti krajinomalby a portrétu dosáhl brzy vysokých kvalit. V roce 1926 proběhla výstava jeho děl v pražském Rudolfinu, která se dočkala velice kladných ohlasů a podpořila tak další rozvoj Hildprandtova výtvarného umění. Poté, co mu roku 1935 zemřela jeho choť, věnoval se Karel Hildprandt pouze umění a cestování.²¹⁰ Jako nejdůležitější můžeme jmenovat pobyt na Sumatře, kde setrval půl roku a jenž mu přinesl nový impuls do jeho děl. Jeho poklidný a spokojený život však narušil rok 1948, kdy Karel Hildprandt přišel o veškerý svůj majetek a byl nucen žít se prodejem svých obrazů. Výjimečně se mu podařilo prodat i některou z výšivek, které byly inspirovány jeho šťastnou etapou života na Sumatře. Posledním a nejmladším synem Ferdinanda Hildprandtů byl Jindřich Hildprandt, který se celý život věnoval sochařství. Nejdůležitějším impulsem pro jeho tvorbu se stal pobyt ve Francii a inspirace Rodinem a jeho žáky. V průběhu let se snaží o uznání ve Švýcarsku a v Americe, kde se nakonec stává oblíbeným realistickým portrétistou. Pomocí techniky, kterou si osvojil na Kubě, vytvářel osobité předměty řezbou z tvrdého dřeva.²¹¹ Zpět do Čech se vrátil v roce 1936, od té doby žil v empírovém domku v blatenském zámeckém parku, kde se věnoval své tvorbě a současně se aktivně zapojoval do společenského života v Blatné. Později je nucen emigrovat do Německa, kde roku 1968 umírá. Z jeho děl můžeme jmenovat například podobiznu jeho otce, vyřezanou ze dřeva, které pocházelo z Kuby a bylo konzervováno slanou mořskou vodou. Ráda bych uvedla ještě sochu chlapce – rybáře v nadživotní velikosti, která se dnes nachází na pobřeží v Buenos Aires.²¹² Dva roky po komunistickém puči v roce 1948, byl zámek v Blatné rodině Hildprandtů zabaven. Bedřich Hildprandt mohl se svojí rodinou díky císaři Haille Selassie I. po roce 1959 legálně emigrovat do Etiopie.²¹³ Blatenské panství se do rukou potomků rodu Hildprandtů vrátilo po roce 1989 a zůstalo jejich majetkem dodnes.

²¹⁰ Martin Šimek, *Památky Blatná*, Plzeň 2004, str. 8

²¹¹ Martin Šimek, *Památky Blatná*, Plzeň 2004, str. 8

²¹² Martin Šimek, *Památky Blatná*, Plzeň 2004, str. 8

²¹³ Martin Šimek, *Památky Blatná*, Plzeň 2004, str. 4

Závěr

Zámek Blatná snad každého uchvátí na první pohled svým vzhledem. Jeho dominantní věž, která předstupuje před celý komplex, je unikátní, ať už svým hrázděným patrem nebo bílou barvou. Pokud přejdeme most a vstoupíme portálkem napravo od věže, otevře se nám pohled na rozlehlé nádvoří s několika palácovými budovami. Zde se setkává několik stavebních slohů a odehrálo se zde několik šlechtických životů. Tyto myšlenky se honily hlavou alespoň mně, když jsem tuto nádhernou památku navštívila poprvé. Byl to prvotní impuls k sepsání této práce.

Jak jsem předeslala výše, jedná se o komplex budov, které vznikaly v různých historických etapách. Bylo nesmírně zajímavé zabývat se jejich vznikem a dalšími proměnami. Jako první jsem se v popisu jednotlivých budov věnovala románské kapli. Tato stavba mě velmi nadchla, neboť není do dnešních dob znám její význam. Mohlo by se jednat o místo, kam se chodili páni z rodu Bavorů modlit, ale také mohlo jít o pohřební komoru. Další otázkou, která nás napadá při pohledu na ni, je její půdorys. Předpokládá se, že měla čtvercovou základnu a v patře čtyři apsidy. Kde se však vzala v jižních Čechách v románském období taková kaple? Ve své práci jsem se pokoušela najít analogie k této stavbě, ale jsem si vědoma toho, že by si tento problém zasloužil podrobnější rozbor. Další otázka, která nás může v této souvislosti napadnout je: z jakého důvodu byla stavěna kaple nová, v gotickém slohu? Jediné, co mohu momentálně konstatovat, je vznik nové kaple z důvodu nevyhovující staré. Z jakých důvodů jsem se ale v žádné literatuře nedočetla. Pokud by opravdu sloužila jako kaple pohřební, mohla by se stát určitě velmi zajímavým nalezištěm pro archeology. Touto problematikou bych se ráda, bude-li to možné, zabývala i později. Románské období jsem uzavřela několika informacemi o rodu Bavorů, kteří zde v té době působili.

Jako další jsem popisovala starý palác, postavený v gotickém slohu, ve kterém

se nachází i jeden ze souborů pozdně gotických maleb. Těmto malbám jsem věnovala mnoho stran své práce. Ačkoli se z nich zachovaly jen fragmenty, působí stále ohromujícím dojmem. Velice by mě zajímalo, jak tento sál vypadal za dob pánů z Rožmitálu, na jejichž objednání vznikl. Udělat celkovou rekonstrukci tohoto prostoru by byl také velice zajímavý úkol. Ve svém popisu jsem se věnovala zejména výjevům, které se z větší části zachovaly. I to byl nelehký úkol, neboť zde nejde o jednoduchou výzdobu. Potkává se tu několik různých cyklů, které se vzájemně prostupují. Myslím si, že nebylo snadné ani v době vzniku těchto maleb proniknout celou jejich podstatou. Pokusila jsem se zapsat i některé názory odborníků na tuto problematiku a zamyslet se nad tím, z jakého důvodu si tuto výzdobu Jaroslav Lev objednal. V této kapitole pokračuji popisem vstupní věže, Rožmitálským palácem a Kaplí Panny Marie.

Vstupní věž, jak už jsem zmínila výše, tvoří důležitý bod celého zámku. Není to však jen díky jejímu vzhledu. Ve druhém patře totiž můžeme nalézt druhý soubor nástěnných maleb. Jedná se o Zelenou světnici, která se stala v pozdní gotice velice oblíbeným pokojem na více panstvích. A není divu, jejich výzdoba oplývá luxusem, zvláště ta v blatenské světnici. I mě tyto fresky zcela okouzly a věnovala jsem jim také značný díl své práce. Pokusila jsem se zde popsat slovy vše, co se v této místnosti nachází, jakým dojmem to působí a z jakých důvodů to nejspíše vznikalo. Věnovala jsem se také přiřazení jednotlivých erbů ke šlechtickým rodům. Tyto erby jsou důležitou součástí celého Zeleného pokoje. Bohužel se nedochovaly jejich původní barvy, ale i tak je bylo možné identifikovat. Poslední stavbou tohoto období je palác Benedikta Rieda, který jsem popsala trochu podrobněji než ostatní budovy. Sepsal jsem pár informací o samotném Benediktu Riedovi a poté jsem popsala palácové křídlo, včetně nastínění jeho podoby v dávných dobách. U této architektury musím podotknout, že nezadržitelně chátrá, i když zde už několik let probíhá rekonstrukce. Tento palác se už na první pohled liší od těch ostatních, díky jeho výšce, ale i díky pojetí jeho architektury. Snad každého pozorovatele zaujmou nakoso postavené arkýře s dvoudílnými okny. Riedův palác musel být v dobách své slávy monumentální. Vznikal také na vrcholu snahy o co největší reprezentaci Rožmitálského rodu. I tato stavba by si zasloužila podrobnější bádání. Na konci druhé kapitoly jsem napsala některé informace o rodu Rožmitálů, o jednotlivých pánech, kteří na Blatné působili a něco málo i o jejich životech.

Závěrečná kapitola mé práce se zabývá pozdějšími proměnami zámku. Zde jsem

se snažila zachytit všechny úpravy, které na Blatné proběhly až do dnešní doby, včetně výstavby nového a zároveň posledního Rozdražovského paláce. Zároveň jsem zde zmínila nejdůležitější rody a rodiny, které upravovaly Blatnou podle svých představ a podle dobových zvyklostí. Vzniká zde například anglický park s uměle vytvořenými jeskyněmi. Myslím si, že v 19. století měl zámek obrovské kouzlo, zejména díky romantickým úpravám za života rodiny Hildprandtů. Některé tyto změny zde zůstaly až do dnešních let, například anglický park s daňky, znak Hildprandtů na Rozdražovském paláci a dokonce i umělá jeskyně.

Podle mého názoru blatenskému zámku pozdější úpravy neuškodily. Naopak z něj udělaly sídlo, které má za sebou snad nejdelší možnou historii a zároveň stále přijímá nové a nové návštěvníky, kteří ho budou moci obdivovat ještě pěknou řádku let. Na závěr své práce bych ráda doporučila návštěvu zámku v Blatné každému, kdo má touhu spatřit alespoň malý střípek z naší historie a zažít neopakovatelný zážitek například v Zelené světnici.

Seznam použité literatury:

- Tomáš Durdík, *České hrady*, Praha 1984
- Jan Halada, *Lexikon České šlechty*, Praha 1992
- Jan Chlíbec, Alena Pomajzlová (red.), *Pozdně gotické umění v Čechách 1471 – 1526*, Praha 1985
- Alexandr Flek, *Bible Svatá*, Praha 2011
- F.A.Heber, *České hrady, zámky a tvrze, Jižní Čechy*, Praha 2008
- Josef Janáček, Jiří Louda, *České erby*, Praha 1988
- Pavel Kalina, *Benedikt Ried a počátky Záalpské renesance*, Praha 2009
- Lubomír Konečný, *Románský kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích*, Brno 1996
- Marie Dulavová (red.), *Dějiny Českého výtvarného umění od počátku do konce středověku*, Praha 1984
- Jiří Kuthan, *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století*, České Budějovice 1977
- Jiří Kuthan, *Sborník Národního muzea v Praze, řada A-historie, sv. 61, 2007, čís. 1–2*, Praha 2007
- Dobroslava Menclová, *Blatná-Státní hrad, město a památky v okolí*, Praha 1964
- Dobroslava Menclová, *České Hrady, díl 1.*, Praha 1972
- Dobroslava Menclová, *České hrady, díl druhý*, Praha 1972
- Anežka Merhautová, *Raně středověká architektura v Čechách*, Praha 1971
- J. Otto, *Ottův slovník naučný*, 24. díl, Praha 2002
- Karel Petrán (red.), *Sborník k 400. výročí Blatné*, Blatná 2011
- Karel Petrán (red.), *Sborník k 750. výročí Blatné*, Blatná 1985
- August Sedláček, *Hrady zámky a tvrze KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO*, Praha 1997
- Martin Šimek, *Památky Blatná*, Plzeň 2004
- Karel Tríska, *Hrady, Zámky a tvrze v Čechách na Moravě a ve Slezsku, Jižní Čechy*, Praha 1986
- Jakub Vítovský, *Pozdně gotické nástěnné malby, lidských věků v zámku Blatná*, Zprávy památkové péče, Ročník 61, číslo 4, Praha 2001

Pavel Vlček, *Ilustrovaná encyklopedie Českých zámků*, Praha 1999

Pavel Vlček, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004

Pavel Vlček, *Dějiny architektury renesance a baroka*, Praha 2006

Ostatní prameny:

www.erby.wz.cz/ceskaslechta/zvrtby.htm , 10.3.2012

www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/135703-hans-von-aachen-zvestovani-panne-marii , 23.3. 2012

<http://www.klaster-sazava.cz/severni-zahrada/> 20.4. 2012

Obrazová dokumentace:

Obr. 1–zámek v Blatné (vlastní dokumentace)

Obr. 2– románská kaple (vlastní dokumentace)

Obr. 3 - podoba původní románské kaple (Karel Petrán(red.), Sborník k 400. výročí Blatné, Blatná 2001, str. 12)

Obr. 4 – Kostel sv. Petra a Pavla v Řezovicích, (ff.ujep.cz), 17. 5. 2012

Obr. 5 – pozůstatek Kostela Sv. Kříže v Sázavském klášteře (kr-stredocesky.cz), 17. 5. 2012

Obr. 6 – Starý palác (vlastní dokumentace)

Obr. 7 – galerie s diváky (Starý palác), (vlastní dokumentace)

Obr. 8 – žena s lukem (Starý palác), (vlastní dokumentace)

Obr. 9 – Tapiserie La Promenade , (frenchrenaissancecostume.com), 17. 5. 2012

Obr. 10 – Turnaj (Starý palác), (vlastní dokumentace)

Obr. 11 – Turnaj (sín v Písku), (<http://www.icpisek.cz/docs/cz/muzea.xml>), 17. 5. 2012

Obr. 12 – kočár vyjíždějící z lesa (Starý palác), (vlastní dokumentace)

Obr. 13 – silueta víly a rytíře (Starý palác), (vlastní dokumentace)

Obr. 14 – hrad (Starý palác), (vlastní dokumentace)

Obr. 15 – Mrtvý les (Starý palác), (vlastní dokumentace)

Obr. 16 – postavy s fragmentem nápisové pásky (Starý palác), (vlastní dokumentace)

Obr. 17 – miniatura francouzského rukopisu, Vilém de Machaut (Starý palác), (<http://ff.ujep.cz>), 17. 5. 2012

Obr. 18 – Tři grácie (Starý palác), (vlastní dokumentace)

Obr. 19 – Devět hrdinů (Starý palác), (vlastní dokumentace)

Obr. 20 – Devět hrdinů (Starý palác), (vlastní dokumentace)

Obr. 21 – vstupní věž (vlastní dokumentace)

Obr. 22 – erby na věži (vlastní dokumentace)

Obr. 23 – gryfové na věži (vlastní dokumentace)

Obr. 24 – fragment tří mužů (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)

- Obr. 25 – Narození Krista (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 26 – Klanění třech králů (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 27 – Sv. Jiří s drakem (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 28 – Sv. Jiří s drakem (Raffael), (astrosophia.webnode.cz), 17. 5. 2012
- Obr. 29 – Umučení 10 000 rytířů (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 30 – Sv. Markéta, Stětí Sv. Barbory (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 31 – lov (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 32 – Navštívení (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 33 – Zvěstování (vlastní dokumentace)
- Obr. 34 – Adam a Eva (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 35 – výjev v Zelené světnici (vlastní dokumentace)
- Obr. 36 – erb pánů z Rožmitálu (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 37 – erb pánů z Kolovrat a z Roupova (Zelená světnice) (vlastní dokumentace)
- Obr. 38 – erb pánů ze Švamberka, erb Švihovských z Rýzemberka, erb pánů z Rožmberka (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 39 – erb pánů z Kunštátu, z Hradce, z Gutštejna (Vrtby), z Koldic (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 40 – erb pánů z Vartemberka, Cimburka, znak třech kráčejších levhartů (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 41 – erb pánů ze Šternberka (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 42 – znak Zajíců z Házmburka (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 43 – znak s ostrvemi (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 44 – znak pánů z Veitmíle (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 45 – muž s loutnou (Zelená světnice), (vlastní dokumentace)
- Obr. 46 – Rožmitálský palác (vlastní dokumentace)
- Obr. 47 – Kaple Panny Marie (vlastní dokumentace)
- Obr. 48 – zaklenutí, dřevěná kruchta v kapli Panny Marie (vlastní dokumentace)

Obr. 49 – gotické okno v kapli Panny Marie (vlastní dokumentace)

Obr. 50 – oltář v kapli Panny Marie (vlastní dokumentace)

Obr. 51 – palác Benedikta Rieda, pohled z parku (vlastní dokumentace)

Obr. 52 – Riedův palác, pohled z nádvoří (vlastní dokumentace)

Obr. 53 – arkýř a horní zděné patro na Riedově paláci (vlastní dokumentace)

Obr. 54 – Rozdražovský palác (vlastní dokumentace)

Obr. 55 – znak Hildprandtů z Ottenhausenu (vlastní dokumentace)

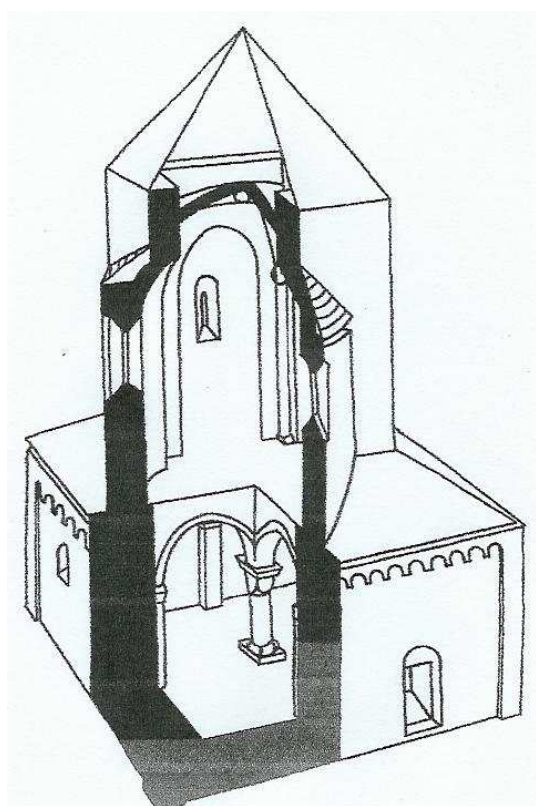
Přílohy:



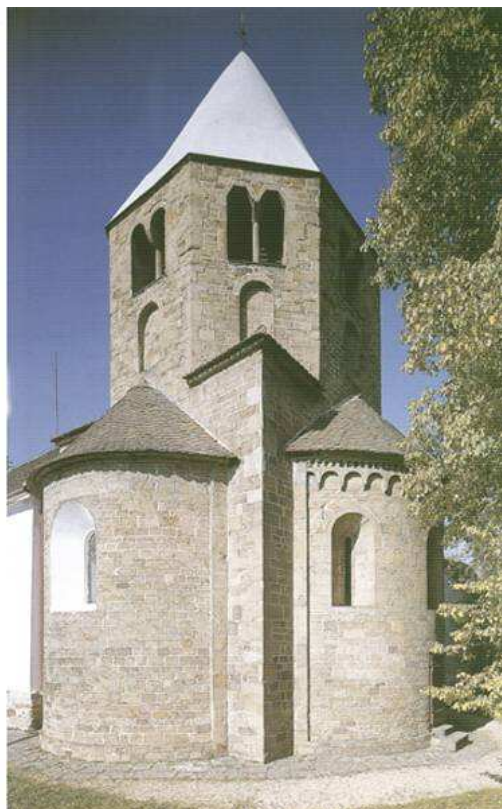
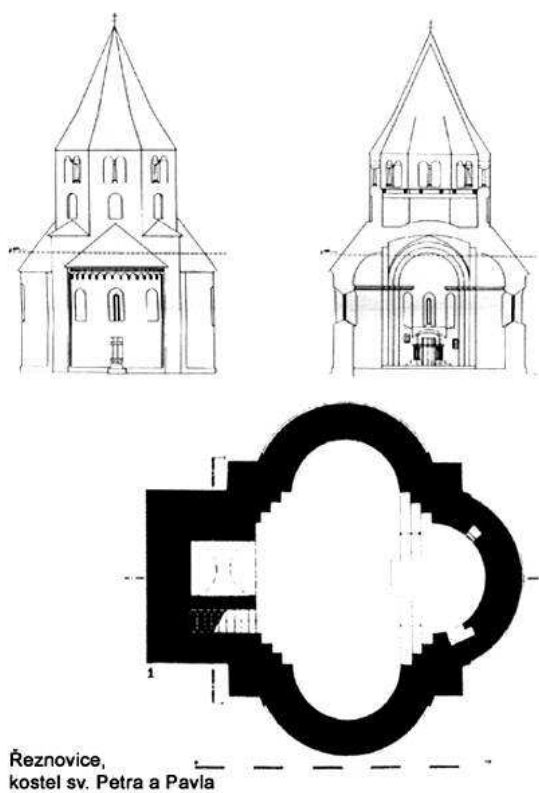
Obr.1- zámek v Blatné



Obr. 2 - románská kaple



Obr. 3 – původní podoba románské kaple



Obr. 4 – Kostel sv. Petra a Pavla v Řeznovicích



Obr. 5 – pozůstatek Kostela Sv. Kříže v Sázavském klášteře



Obr. 6 – Starý palác



Obr. 7 – galerie s diváky (Starý palác)



Obr. 8 – žena s lukem (Starý palác)



Obr. 9 – Tapiserie La Promenade



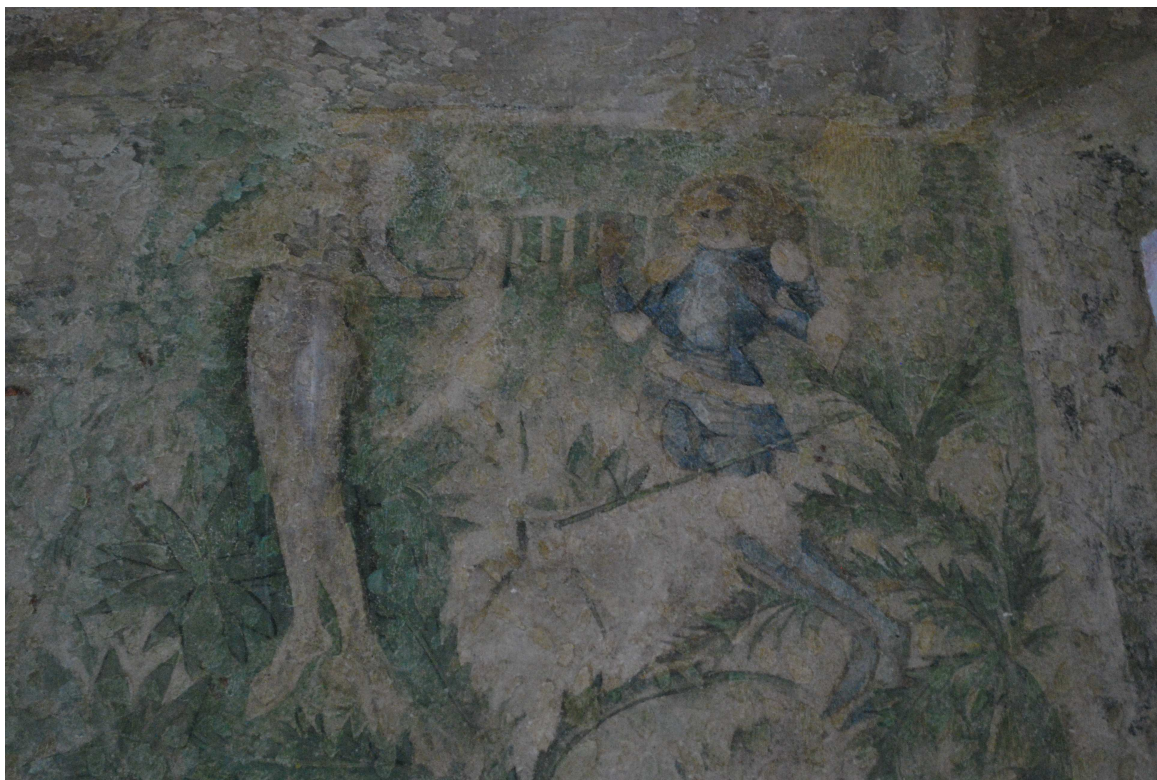
Obr. 10 – Turnaj (Starý palác)



Obr. 11 – Turnaj (sín v Písku)



Obr. 12 – kočár vyjíždějící z lesa (Starý palác)



Obr. 13 – silueta víly a rytíře (Starý palác)



Obr. 14 – hrad (Starý palác)



Obr. 15 – Mrtvý les (Starý palác)



Obr. 18 – Tři grácie (Starý palác)



Obr. 19 – Devět hrdinů (Starý palác)



Obr. 20 – Devět hrdinů (Starý palác)



Obr. 21 – vstupní věž



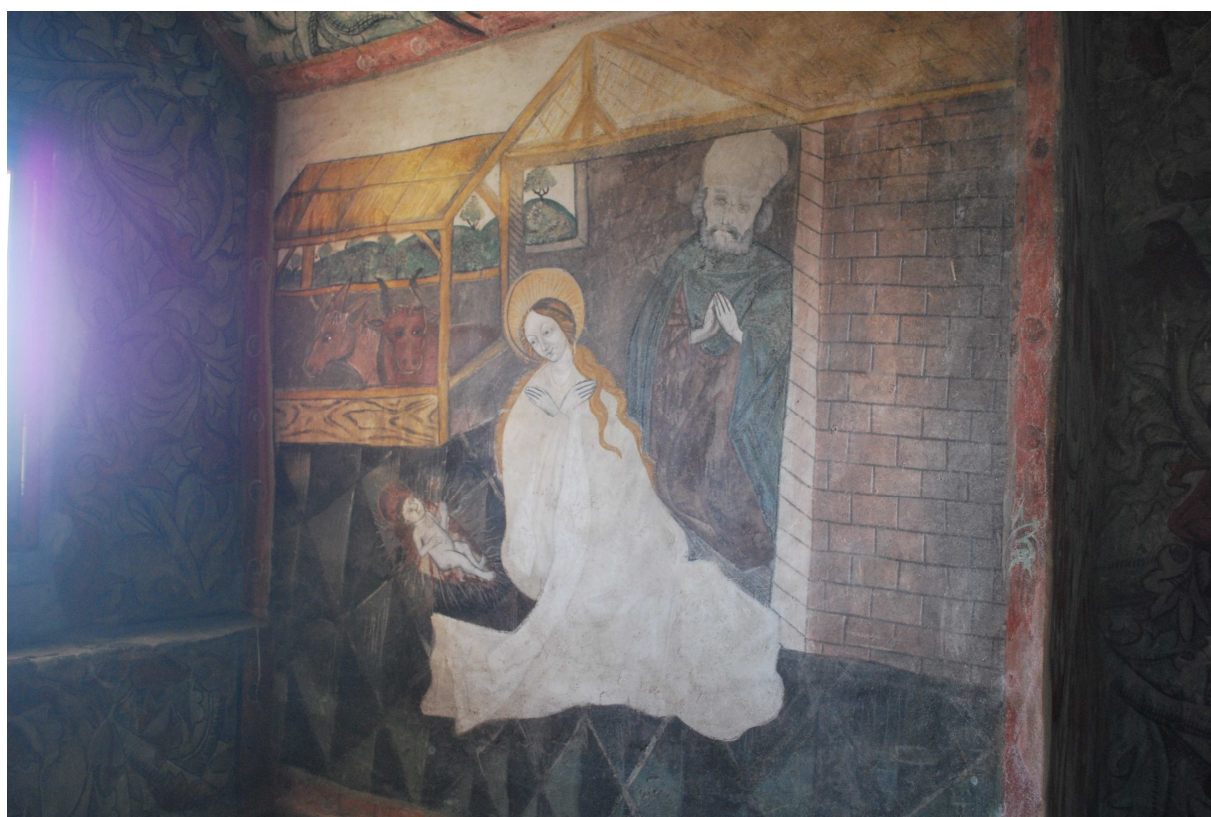
Obr. 22 – erby na věži



Obr. 23 – gryfové na věži



Obr. 24 – fragment tří mužů (Zelená světnice)



Obr. 25 – Narození Krista (Zelená světnice)



Obr. 26 – Klanění třech králů (Zelená světnice)



Obr. 27 – Sv. Jiří s drakem (Zelená světnice)



Obr. 28 – Sv. Jiří s drakem (Raffael)



Obr. 29 – Umučení 10 000 rytířů (Zelená světnice)



Obr. 30 – Sv. Markéta, Stětí Sv. Barbory (Zelená světnice)



Obr. 31 – lov (Zelená světnice)



Obr. 32 – Navštívení (Zelená světnice)



Obr. 33 – Zvěstování



Obr. 34 – Adam a Eva(Zelená světnice)



Obr. 35 – výjev v Zelené světnici



Obr. 36 – erb pánů z Rožmitálu (Zelená světnice)



Obr. 37 – erb pánů z Kolovrat a z Roupova (Zelená světnice)



Obr. 38 – erb pánů ze Švamberka, erb Švihovských z Rýzmberka, erb pánů z Rožmberka (Zelená světnice)



Obr. 39 – erb pánů z Kunštátu, z Hradce, z Gutštejna (Vrtby), z Koldic (Zelená světnice)



Obr. 40 – erb pánů z Vartemberka, Cimburka, znak třech kráčejších levhartů (Zelená světnice)



Obr. 41 – erb pánů ze Šternberka (Zelená světnice)



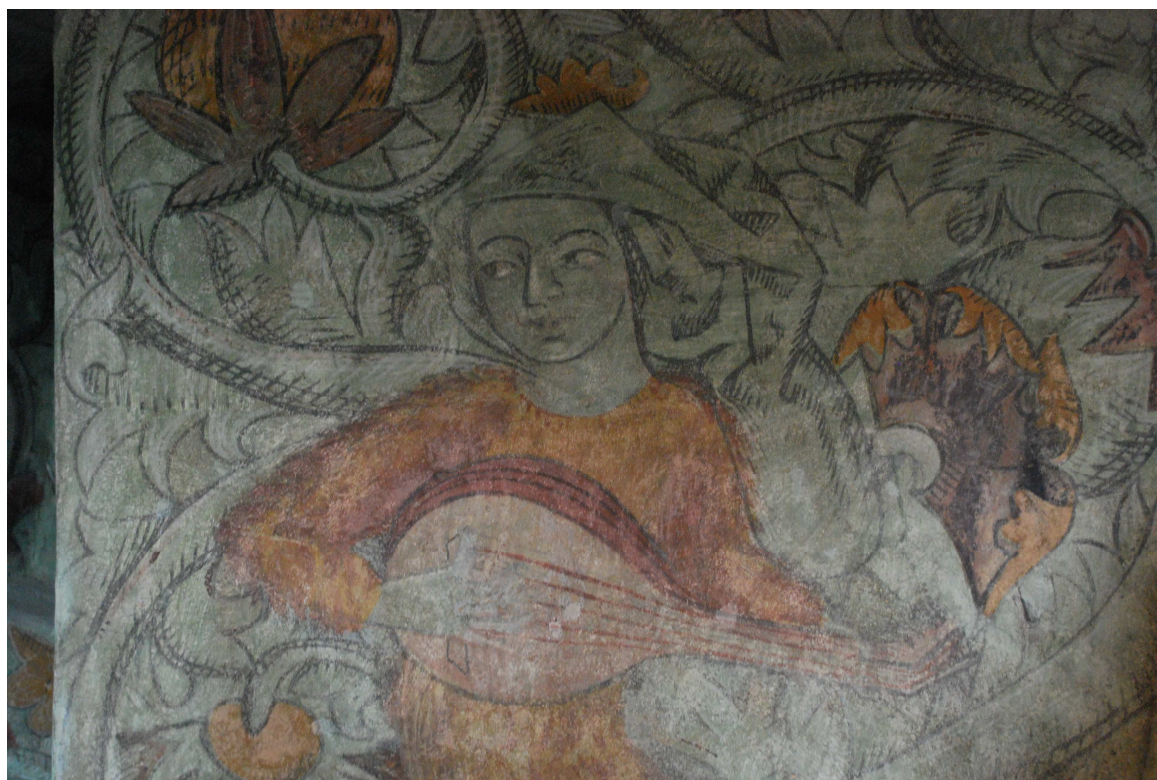
Obr. 42 – znak Zajíců z Házmburka (Zelená světnice)



Obr. 43 – znak s ostrvemi (Zelená světnice)



Obr. 44 – znak pánů z Veitmíle (Zelená světnice)



Obr. 45 – muž s loutnou (Zelená světnice)



Obr. 46 – Rožmitálský palác



Obr. 47 – Kaple Panny Marie



Obr. 48 – zaklenutí, dřevěná kruchta v kapli Panny Marie



Obr. 49 – gotické okno v kapli Panny Marie



Obr. 50 – oltář v kapli Panny Marie



Obr. 51 – palác Benedikta Rieda, pohled z parku



Obr. 52 – Riedův palác, pohled z nádvoří



Obr. 53 – arkýř a horní zděné patro na Riedově paláci



Obr. 54 – Rozdražovský palác



Obr. 55 – znak Hildprandtů z Ottenhausenu